

IPURU

IPURU Yamboma Pepá Topa Sirimu Bokumu

I Bokumunge Ungu Pulu Mare

Isirele yambomanga anda kolepa Jekopo, yunge imbi te 'Isirele' niringi, akumuni yandopa Yesusi molopili kalopa lirimu yambomando 'Isirele yamboma' niringi; 'Juda yamboma' niringila; 'Ipuru yamboma' niringila. Ou pulu pulu 'Ipuru yamboma' niringi ungumu Wendo Oringi 1:22 molemo. Nakolo i pepá topa sirimu Ipuru yambo akuma Juda yambo konopu alowa teko 'Yesusi yu sike Pulu Yemonga Malo. Yu sike Pulu Yemone "Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu." ou nimbe, nimbe panjipe mako torumu ye nomi Kirasimu.' ningu tondolo munduku piliringi yamboma.

Kanu Ipuru yamboma ou Mosisini sirimu ungu manema pilku liku Pulu Yemo popo tongendo kongime toko kalko kongimenga memema Pulu Yemo siringi yamboma moloringine pilipelie pepámo torumu yambomone kanu Ipuru yamboma Kirasinge unguma mane simbendo "Mosisi kinie, kongi toko Pulu Yemo siringi kongime kinie kongimenga memema kinie, Pulu Yemo popo torungi ulke tembelemo kinie, Pulu Yemo popo tonjili yema kinie kanu yemanga ye aili olandopamo kinie, kanuma paa manie." nimbe, "Yesusi kinie Yesusinge mememo kinie Yesusi yuyu kepe paa olandopa." nirimu. 'Yu munduku kelko ou pilku

teko moloringi mele kelko naa teangi.’ nimbe i pepámo topa sirimu.

Ungu pulu mare boku alsena anjukundu molemo akuma i sipe: “32.2. Pikinini Bilong God”, “26. lo”, “34. pris”, “34.3. hetpris”.

I pepámo topa sirimu yemo naenje, naa pilimolo. Marene ‘Pollone torumu’ konopu lemele. Nakolo Matini LLuta kinie yambo marene ‘Pollo molo. Ye tene lupe torumu.’ niringi. Yambo marene Lipe Mundurumu Yema 18:24-28 kanokolie ‘Aku ye Apollosini torumu.’ konopu lemele. Marene aku temanemo kanokolie ningindu: “Ambo Pirisillane torumunje.” nilimele. Koronga ou ye pilipe konginjili ye tene “Bana-pasini torumunje.” nirimu. Lipe Mundurumu Yema 4:36, 13:1-4 kanopalie aku sipe pilirimunje. “Molo, LLukuni torumunje. Molo ye tene lupe torumunje.” nilimele. Nakolo i pepá torumu yambomonga imbimu unguri molo. Pulu Yemonga Mini Kake Telimuni ‘Pulu Yemonga ungumu tonjipili.’ nirimu kinie pilipelie yambo tene torumu, akumunge i bokune molemo ungumu sike Pulu Yemonga ungumu.

Ya ungu pulumu pora nikimu.

¹ Paa ou Pulu Yemone alieli olio Ipuru yambomanga anda kolepalimendo ‘Nanga unguma piliengi!’ nimbe yunge ungumu pilku yando ningu siringi yema* yuni ungu umbu tonjirimuma pilkulie olionga anda kolepalime ningu siringi. ‘Yamboma paa piliengi!’ nimbe lipe taponjirimu kinie kanu yemane ulu aisili liku ora siku teko ungu aisili ningu siringi.

² Nakolo pe kinié* ‘Yunge Malone olio yunge unguma nimbe sinjipili.’ nimbe Pulu Yemone** yu mana maniendo lipe mundurumu. Kanu kangomo Pulu Yemone ‘Nanga melema kamu yu simbu, lipe nosipe molomba.’ nirimu kangomo. Kanu kangomo yu Pulu Yemone ou mulu ma melema “Teambo.” nirimu melema pali terimu yemola.***

³ „Enamo pa telemo mele aku sipe, Malo pa telemo akumuni Pulu Yemonga pa tondolo mundupe telemo pa telimu olio lipe ora silimo.* Pulu Yemo molemo mele Malo aku sipe molemo. Malonga ungu tondolomone melema pali kapola molemele. Yuni ‘oliunga ulu pulu kerime ombo manie pupili, olio yambo kalaro naa mololime molangi.’ nimbe kongono tepa pora sipelie ‘melema pali nokombando, mulu koleana Ye Nomi Kingi Aili Olandopamonga ki umbukundu pupe molemo.**

⁴ Aku terimuna* yunge imbi lepa ‘Nanga Malo’ nirimuaku imbimu paa olandopa purumu, mulu koleana angellomando imbi lepa ‘Pulu Yemonga kongono tenjili yema’ nirimuaku imbimu paa manie, aku sipe mele yu yuyu paa olandopa angelloma maniendopa.

⁵ Pulu Yemone nimbendo:
“Nu nanga Malo. Kinié na nunge Lanie.”.*
nirimu mele angello tendo walse aku sipe nirimuye? „Molo. Yunge Malondo mindi aku sipe nirimu.„

Molo yuni nimbendo:
“Na yunge Lapa molombo,
yu nanga Malo molomba.”.**

nirimu akumu angello tendo nirimuye? „Molola.
Malondo mindiaku sipe nirimu.“

⁶ Yundu ungu te pea nirimula. Yunge kango komolayemo* mana lipe maniendo mundupelie Pulu Yemone yunge angellomando nimbendo:
“Kangomo popo toko kapi ningu
yunge imbi ambolko ola linjei.”**

nirimu. Aku unguma pilipulie ‘Malo olandopa angelloma maniendopa.’ nimbu pilimolo.

⁷ Angellomando Pulu Yemone nimbendo:
“Yunge angelloma poporomema mele molko,
yunge kongono tenjili yema
tepe mele molangi.”*
nilimo.

⁸ Nakolo Pulu Yemone Malondo nimbendo:
“Pulu Yemo, nu alieli ye nomi kingimu
molenomele molko mindi puni.*
Nuni ulu sumbi nilime tekoyamboma nokoni.

⁹ Nuni ulu pulu sumbi nilime manjiku konopu siku teleno.
Ulu pulu kerime konopu naa monjiku paa naa teleno, akumunge
nunge Pulu Yemone ‘Nu ye nomi kingi molko melema pali nokani.’ nimbe mako topalie
nunge pulu lemo yambomanga pali namba paa olandopamo nu sirimu.

Nu aku sipe tepa konjirimumunge
nu kinie nunge pulu lemo yamboma kinie
konopu singi.”
nirimu.*

¹⁰ Pulu Yemone „Malondo, ungu te pea nim-
bendo:
“Ailimu,* ou pulu pulu nuni mamo tekoi,

nunge kimuni nunu mulumu teko mimi terinu.

11 Aku meletolo pora nimbé, nakolo
nu alieli molko mindi pulino.

Mulu wambalema pingi pupe
sungu nimbe keri lemo mele
mulu matolo aku temba.

12 Yambomane wale pakoli suluma
toko ele tengendo kimbulimele mele
nuni mulu matolo aku siku kimbuni;
mulu wambale te lupe panjingindu alowa
telememele mele
nuniaku sikuaku meletolo alowa teni.
Nakolo nu nunuaku siku alowa naa teko,
molenomele alieli molko,*
anda naa lelko, alieli molko mindi puni.”.**
nirimu.

13 Pulu Yemone ou walse nimbendo:
“ ‘Nunge opa touma nuni nokani.’ nimbu
pe ene topo manie mundunjimbu kene
isili ou nu ,na kinie pea
tapu topolo ye nomitolo molopolo
melema nokambil,
nanga ki umbukundu ongo molani.”.*

nirimuaku ungumu angellomando nirimuye?

14 ,Aku ungumu angellomando naa nirimu
liemo, angelloma nameleye? Angelloma mini
mele molko Pulu Yemonga kongono tenjili yema.
Kanuma Pulu Yemone lipe taponjipe, mindili
nolemelka aulkena wendo lipe, yu kinie pea
molko konjingí aulkena lipe monjilimo* ulu
pulumu lingí yamboma ‘Likutaponjiku nokangi
pai.’ nimbe lipe mundulimo yema.

2

¹ „Kapola, Malo sike angellomanga olandopa molemo, akumunge, „Pulu Yemone olio kinie ulu peangama temba mele Yesusini nimbe sirimu, ungu sike ou pilirimuluma siye kolopo naa pilipulie kamu mundupu kelemolo kene aku ungumu konopu kimbu sipu ambolopo molamili.

²⁻³ „Pulu Yemone ou olionga anda kolepalime kinie ungu nimbe panjipe mi lerimu ungumuni ene nokorumu kinie, Pulu Yemone olionga anda kolepalime „ungu mane ‘Mosisini sipili.’ nimbe, ‘angellomane ‘Mosisi ningu siei.’ nirimu kinie,* yunge ungu mane niringi aku ungu manema tondolo pupe perimu. Kanu ungu manema naa pilku pulue toringi yamboma teko kenjiringimunge mele kalolime liringi. Kinié Pulu Yemone olio lipe taponjipe, ‘Mindili nolemelka ulkena wendo ongo na kinie pea molko konjingí aulkena pangí.’ nilimo ulu akumu** paa olandopamo. Pe angellomane ou ningu siringi unguma pulue toringi kinie mongo liringi liemo Pulu Yemone olio kinié lipe taponjimbendo taponjilimo ulu Aili*** ‘Yesusi, yuni yuyu ou kumbi lepa nimbe sirimu aku ulu paa olandopamo mundupu kelemulu liemo pe olio ulu pulu keri telemolomanga nambe tepo kowa pupu mindili naa nomoloye? Kinié Pulu Yemone olio kinie ungu konde te nimbe panjipe mi lerimumu pelemo walemanga, Pulu Ŷemone olio lipe taponjili kongonomo paa olandopa akumunge olio manda kowa paa naa pumulú.

Pulu Yemone olio lipe taponjimbe mele ungu akumu ou kumbi lepa Aili ‘Yesusi, yuni yuyu

nimbe sirimu kinie pe aku ungu nirimumu piliringi yemane yando oliondo ningindu: "I ungumu paa sike." niringi.

⁴ Aku siku ningu molangi Pulu Yemone kepe 'Malonga ungumu paa sike.' ningu piliengi! nimbe kanu yema lipe taponjipe tondoloma sirimu kinie enene lipe ora sirimu ulu tondoloma teringi.* Pulu Yemone Mini Kake Telimunge tondolomo lipe yuyu konopuni pilipelie kongono molo ulu lupe lupema tenge tondoloma ungu ningu siringi yamboma moke tepe sirimu.** „Pe kanu ungu kondemo 'Paa piliengi!' nimbe Pulu Yemone yuyu kanu ungu kondemo lipe taponjirimu liemo kanu ungumu pilku likulie munduku kelenge yamboma mongo naa lingíye?»

⁵ Ma konde te wendo ombámondo nikimulu aku mamo Pulu Yemone 'nokangi.' nirimu akumu angellomando naa nirimu.

⁶ Aku molo. Pulu Yemonga bokuna 'yambomane ma pe wendo ombámo nokongema' ungu te nimbe sipelie nimbendo:

"Pulu Yemo,
nuni olio yamboma nambolka melema
konopu lelkolie
olio kanoko imbi silinoye?
Mana yambomane melemele yamboma
nambemuna nuni kondo kolko nokolenoye?*

⁷ „Nuni yambomando ninindu:
"Yamboma angellomanga laye kolo
maniendopa* molangi.' nimbú." nirinu.
„Pe, nuni enenga imbime ambolko ola linjiku,
nambama siku,
⁸ 'enene melema pali nokangi.' nirinu.".*

nimbe molemo. Pulu Yemone ‘Mana yambomane melema pali nokangi.’ nirimu bokuna molemo liemo Pulu Yemone mele terimumanga teluri kepe ‘Enene naa nokangi.’ nirimu melte paa naa lemo.

Nakolo ,‘yambomane melema pali nokonge’ nilimo nimbe molemo mele kinié aku sipu nimbu naa kanolemolo., Kinié ‘yambomane melemanga mare naa nokolemele.’ nimbu kanolemolo.**

⁹ ‘Aku sike nakolo kinié „mana ye telu sike, yunge imbi kinie nambatolo melemanga pali paa olandopa molkomo.’ nimbu kanolemolo.* Akumu Yesusi. Ou Pulu Yemone olio we kondo kolopa ‘yu yamboma lipe taponjipe enenga pali kolo wangopa mindili nomba kolonjipili.’ nimbe ‘yu angellomanga manie mele molopili.’ nirimu. Yu mindili nomba kolorumumunge Pulu Yemone yu melemanga pali namba olandopa sipe yunge imbi ambolopa ola linjirimu nimbu kanolemolo.

¹⁰ Akumunge ungu te pea niembo: Pulu Yemone melema pali terimu, yu melemanga pali Pulu Yemo. Yuni yuyu pilipelie melema terimu, akuma kinié nokolemo akumunge yuni yambo aisili mako topa ‘Nanga ambolangoma molko,* na kinie pea tapu topo molamili.’ nirimu kinie ene lipe taponjipe, mindili nolemelka aulkena wendo lipe, yu kinie molko konjingí aulkena lipe monjirimu yemo ‘mindili nopili.’ nirimu akumu papu nirimu. Yu mindili norumumunge yu ye paa peanga sumbi nilimu molopa ene lipe taponjipe mulu koleana pungí aulkemo lipe ora simbendo memba pulimo.

¹¹ „Yuni Pulu Yemonga ambolango aisili manda mulu koleana memba pulimomonga pulumu i sipe: „ Yu kinie ene kinie yambo talape telumu. Ye tene yamboma lipe taponjipe ‘Pulu Yemone kanopa ‘yunge yambo kake telime’ nimbe kanopili.’.* nilimo yemo kinie kanu yemone yamboma lipe taponjilimona ene Pulu Yemone kanopa ‘nanga yambo kake telime’ nimbe kanolemo yamboma kinie olionga Lapa telumu. Akumunge yuni enendo “Ano” nimbendo pipili naa kolemo.”**

¹² Akumunge ou ungu te nimbendo:
 „Pulu Yemo,“ nu moleno mele
 nanga angenupilindu nimbu simbu.
 Ene kinie pea nu popo tomolondo
 maku topo molomolo kinie ene pilku molangi
 konana nimbu nu kapi nimbú.”.*
 nirimu.

¹³ Akumunge kelepa walse yuni ungu te nimbendo:
 “Nanga angenupilimene telemele mele,
 nane „aku sipu, Pulu Yemone
 “Na nokombo.” nirimu mele ‘Sike temba.’
 nimbu pilipu takalero molombo.”.*
 nirimula.

Akumunge ungu te pea nimbendo:
 “Pulu Yemone na ambolango sirimuma kinie
 pea molemolo.”**
 nirimula.

¹⁴ Ambolangomando , ‘Nanga angenupilime’,
 nirimu akumu mana yambomando nirimu, aku-
 munge Yesusi yu ‘ene mele molambo.’ nimbe
 mana ye au lepa molorumu. ‘Enenga nimbu
 kolonjipulie kololi ulu pulumu nokolemo yemo

topo manie mundembo.' nimbe* aku sipe mana ye au lepalie kolorumu. Kololi ulu pulumu nokolemo ye** akumu depelemo.***

15 'Kolongendo alieli konopu kimbu siku pipili kolko mindi molemele yamboma aku siku molemele aulkena wendo liembo.' nimbe Yesusi kolorumu. „Kurumanga nomi Setenene, 'Ene pipili kolangi' nilimo akumu ka ulkena mele panjilimo.

16 'Yesusini aku sipe terimu akumu angelloma lipe taponjimbendo paa naa terimu.' nimbu kanolemolo; 'Eporayamone kalopa lirimu yamboma lipe taponjimbendo paa sike terimu.' nimbu kanolemolo.

17 Akumunge yunge angenupilime mana molemele mele yu aku sipe mana molopa ene umbuni telemo molo mindili nolemele aku sipe uluma pali yu kinie telu sipe wendo naa olkanje kapola molo. Yu yambomanga kondo kolopa Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamo* molopa Pulu Yemonga kumbikerena aku kongonomo tondolo mundupe ambolopa molomba aulke te lupe naa perimu. Yu Pulu Yemone 'yambomanga ulu pulu kerime ombo manie pupili.' nimbé, yu kinie kapola kapola molonge kongonomo tembando aku sipe mana ye te mindi ombo molorumumunge kinié aku kongonomo kapola tepa molemo. Wenje kapola naa tepa molka.**

18 Yu kinie kondi topa manda manjili ulu aisili wendo ombo, mindili norumu* akumunge yamboma kinie kondi topa manda manjili uluma wendo olemo kinie yuni manda ene lipe tapon-

jilimo.

3

¹ Angokeme, na kinie pea Kirasinge yambo molemelema, mulu koleana molemo Pulu Yemone ene kepe mako topa ‘Nanga yamboma molangi.’ nilimo yamboma, aku nikiru ungumu ungu sikemo kene Yesusi molemo mele paa konopu kimbu siku molangi. Yu Pulu Yemone “Nanga kongonomo tenjipui.” nimbe lipé mundurumu yemo, akumu Pulu Yemo Popo Tonjili Ye Aili Olandopamola,* aku yemo ‘Sike’ nimbu yu molemo mele yamboma temane topo silimolo akumu mimi siku piliengi!

² Ou Mosisini Pulu Yemonga yamboma nokopalie Pulu Yemone “Tei.” nirimu mele pilipe sumbi sipe tepa ungu te siye naa kolorumu aku sipela Pulu Yemone Yesusi mako topa kongono sipe “Tei.” nirimu mele pilipe lipé tengé panjipe terimu. „Pulu Yemonga yamboma yunge ulkemo mele.*

³ Ye tene ulke takolemo aku „ulke pulu, yemo yunge imbi olandopa molemo, yu paa kapi nilimele, ulkemo yunge imbi olandopa naa molemo, aku sipe mele i ye Yesusi „Pulu Yemo kinie pea ulkemo takoringilimunge, yunge imbimu ‘Paa ola molopili.’ ningu yu olandopa kapi ningu, ye nomi Mosisi „ulkemonga ponga molo simu mele angilirimumunge, yu manie mele kapi níngi liemo papu.

⁴ Ulke te we wendo naa omiba angilimo. Yambo tene ulke te takolemo kinie angilimo. Nakolo

Pulu Yemone melema pali ‘angilipili’ nirimuna angilimo.*

⁵ „Yesusi kinie Mosisi kinie lupe lupetolo mele, ungu te pea „i sipela:“ Mosisi yu Pulu Yemonga kongono tenjili yemo molopa Pulu Yemone “Tei.” nirimu mele paa pilipe lipe Pulu Yemo yunge ulkena kongono tembando siye naa kolopa kongono tepa mindi molorumu. Yunge kongono terimu i sipe: Pulu Yemone pe nimbe simbe mele Mosisini ou nimbe sirimu.*

⁶ „Mosisi ulkena kongono kendemande tenjili yemo molorumu, nakolo Pulu Yemone pe lipe mundurumu ye nomi Kirasimu yu Pulu Yemonga Malo* molopa yamboma Pulu Yemonga ulkemo moloringime yuni nokopa Pulu Yemone “Tei.” nirimu mele paa pilipe lipe kongono tembando siye naa kolopa kongono tepa mindi molorumu. ‘Yesusini olio lipe taponjimbe.’ nimbu tondolo mundupu pilirimulu mele mundupu naa kelepo, konopu tondolo pupili ‘Sike aku temba.’ nimbu tondolo mundupu pilipu pipili naa kolopo konopu sipu nokopo molomulu liemo olio yunge ulkemo molemolo. „Olio kepe Pulu Yemonga yamboma molemolo.“

⁷ Pe kinié „olio Pulu Yemonga yamboma molemolo, monga Mini Kake Telimuni nilimo mele piliemili. Yuni nimbendo:

“Pulu Yemone kinié nikimu ungumu
kinié pilíngi liemo

⁸⁻⁹ ou enenga anda kolepalimene
kolea ku leline ‘Pulu Yemone
mumindili kolombanje?’ ningu kara puku
ungu nirinduma ‘Paa naa pilimulú.’ ningu

ta niringi mele naa teayo.

Akuna ponie tu paono omba pupili ene kanoko molangi

nane , 'Ene lipu taponjembo' nimbu,
ulu tondolo mare terindu nakolo kanokolie
'Pulu Yemone olio uluri naa tembanje,
kanopo kanamili.' ningу
nanga ungumu naa pilku ta ningу,
'na ene nokambo.' naa niringi.*

¹⁰ Akumunge nane kanu yamboma kinie
paa mumindili kolopolie nimbundu:

"I yamboma nane ungu nilioma naa pilku
ta ningу enenga aulke mako tonjirinduna
naa puku munduku kelemele." nirindu.

¹¹ Ene kinie mumindili kolopolie
mi lepo nimbundu:

'Nane 'Konopu taka lepa pepili molangi.'

nirindu ulu pulumu
ene paa naa lingи.' nirindu.".*

nirimu.

¹² Nanga angokeme, ene yambo molemele-
manga tene ,ou olionga anda kolepalimene aku
teringi mele, temba kene kanoko konjiku molai.
Enenga yambo tene 'Ulu pulu kerime teambo.'
nimbe konopu lipe mundupe yu ,Pulu Yemone
nirimu mele 'Sike.' nimbe, tondolo mundupe
pilimo mele mundupe kelepalie yamboma ton-
dolo mundupe nokolemo tondolomo pelemo
Pulu Yemo bulu simbe kene kanoko konjiku
molai.

¹³ Aku naa tekolie ,i siku teangi: , 'Ulu pulu
kerimene olio kondi topa 'Kara pangи.' nimбé
kene' ningу 'yamboma anju yando konopuma

tondolo pupili.’ ningu liku taponjengi. Pulu Yemone “Kinié” nirimu inie olakondo tondu akumu* olione alieli “Kinié** uluma manda temolo. Kinié** manda tondolo mundupu pilimolo.” nilimolo aku walemanga aku sipu nimbu pilipu anju yando yamboma ungu peangama nimbu siemili. ‘Opali talu nambolka uluri wendo ombánje kene kinié mindi aku teamili.,

¹⁴ „Aku nikirumunge pulumu, i sipe: Olio ‘Pulu Yemone sike lipe taponjimbe.’ nimbu pilirimulu mele aku sipu kamu paa tondolo mundupu pilipu ambolopolie kolomulu liemo Pulu Yemone melema Kirasi simbe kinie Kirasini ‘Yunge yamboma simbu.’ nimbe panjirimu melema olio moke tepa simbela akumunge ‘aku siku teangi.’ nikiru.

¹⁵ Aku mele inie olakondo tondu mele „paa konopu kimbu siku molangi..“ Akumu i sipe: “Pulu Yemone kinié nikimu ungumu kinié pilíngi liemo ou enenga anda kolepalimene kara puku ungu nirinduma ‘Paa naa pilimulú.’ ningu ta niringi mele naa teai.”
nirimu kanumu.*

¹⁶ Namelene ou Pulu Yemone ungu nirimuma pilkulie ‘Naa pilimulú.’ ningu kara puringiye? Akumu Mosisini Isipi mundupe kelepa memba ulsu purumu aku yambomane aku siku naa teringiye?

¹⁷ Ponie tu paono omba pupili Pulu Yemone namele kinie mumindili kolopa molorumuye? Ulu pulu keri tekolie kolea ku leline koloringi onoma akuna lepili siye koloringi* yamboma

kinie „ulu pulu keri teringimunge, mumindili kolorumu kanumu.”**

¹⁸ “Na Pulu Yemone

‘Konopu taka lepa pepili molangi.’

nirindu ulu pulumu

ene paa naa lingí.’ nirindu.”*

nirimu akumu namelendo nirimuye? Akumu yunge ungu ‘naa pilimulú.’ ningu ta niringi yambomando naa nirimuye?

¹⁹ Akumu pilipulie ‘Pulu Yemonga ungumu ‘Sike nikimu.’ nimbu tondolo mundupu naa pilimulú.’ ningu moloringimunge Pulu Yemone “Konopu taka lepa pepili molangi.” nilke koleana ou akuna pungí aulke te paa naa lerimu.’ nimbu pilimolo kanumu.

4

¹ Akumunge, Pulu Yemone „olionga anda kolepalimendo ‘‘Konopu taka lepa pepili molangi.’ nimbu koleana membo pambo.’ ou nimbe panjirimu ungumu,, kinié kepe we pelemo kene yuni enenga yambo te apurupe kanopalie “‘Konopu taka lepa pepili molangi.’ nirindu ulu pulumu naa lipili.” nimbé kene pipili kolko molangi.

² Nambemuna „aku nimbu pipili kolamiliye? ’ Ou olionga anda kolepali „Mosisini kolea Isipi mundupe kelepa memba ulsu purumu, kanu yamboma temane peangamo piliringi, kinié olio temane peangamo pilimolola. Nakolo kanu anda kolepalime aku ungumu pilkulie ‘Pulu Yemone sike nikimu.’ ningu tondolo munduku naa piliringimunge ungu piliringimuni ene lipe naa

taponjirimu, akumunge , ‘Kinié olio kinie ulu aku sipe wendo ombá.’, ningu pipili kolko molangi.

³ Olio Pulu Yemonga ‘Tembo’ nilimo mele ‘Sike temba.’ nimbu tondolo mundupu pilirimulu* yamboma „mindi, kinié sike Pulu Yemone ‘Konopu tako lepa pepili molangi.’ nimbú.’ nirimu ulu pulumu manda limulú. Ou Pulu Yemone nirimu mele aku sipe pelemola. Ou yuni nimbendo:

“Ene kinie mumindili kolopolie mi lepo nim-bunu:

Nane ‘Konopu tako lepa pepili** molangi.’

nirindu ulu pulumu ene paa naa lingí.”.***

nirimu. I ulumu ou Mosisi naa molopili we perimu. Ou Pulu Yemone mulu ma melema terimu aku kongonomo tepa pora sirimu kinie aku koro mololi** ulu pulumu perimu.

⁴ Pulu Yemonga bokuna ungu te molemo mele pilipelie , ‘Konopu tako lepa pepili mololi ulu pulumu Mosisi naa molopili ou perimu.’ nimbu pilimolo., Bokuna molemo ungu akumuni wale yepoko pakara sipemondo nimbendo:

‘Wale te pakara talo pakara

Pulu Yemone kongonoma tepa pora sipelie

wale yepoko pakara sipemonga mulu pilipe koro molorumu.’.*

nimbe molemo.

⁵ „Koro molorumumunge, ungu te pea nirimu akumu inie olakondo molemola.* Akumu i sipe:

“Nane ‘Konopu tako lepa pepili molangi.’

nirindu ulu pulumu ene paa naa lingí.”

nimbe molemo.

⁶ Aku ungumuni olio lipe ora silimo mele i sipe: Pulu Yemonga konopu taka lepa pepili mololi ulu pulu ou perimu akumu* kinié we pelemo akumunge kinié yambo mare aku konopu taka lepa pepili molonge ulu pulumu limele. Sike Mosisini memba purumu anda kolepalime temane peangamo pilkulie kara puku ungumu naa pilku likulie koro naa moloringi „nakolo kinié yambo mare manda konopu taka lepa pepili molemele.„

⁷ Ou ene konopu taka lepa pepili koro naa moloringimunge ponie aisili omba pupili pe walse Pulu Yemone altopa „ye nomi kingi, Depisinge kerena altopa “Kinié” nirimu. Depisini ou nirimu nindu kanumu i sipe:

“Pulu Yemone kinié nikimu ungumu
kinié pilíngi liemo

kara puku ‘Paa naa pilimulú.’ naa niengi.”.*
nirimu kanumu. “Kinié.” nirimu akumunge pulumu i sipe: Pulu Yemone altopa wale te mako topalie ‘I walemo konopu taka lepa pepili molonge walemo.’ nimbe nirimu.

⁸ „Mosisi kolorumu kinie, Josua yu „kolo wangopa olionga anda kolepalime nokorumu yemo, yuni koro molonge ulu pulumu ene sirimu kinie* Pulu Yemone ou enendo “‘Koro molangi.’ nimbú.” nimbe panjirimu** mele kamu pora nilkenje Pulu Yemone pe altopa „‘Koro molangi.’ nimbé, wale tendo naa nilke.”***

⁹ Akumunge,* Pulu Yemone yunge yambo-mando ‘Konopu taka lepa pepili molangi.’ nilimo ulu pulumu kinié kepe we pelemo. Aku koro mololi ulu pulumu Pulu Yemone mulu matolo kinie melema tepa pora sipelie wale yepoko

pakara sipemonga Sambate walena mulu pilipe koro molorumu aku sipe mele pelemo.

¹⁰ „Aku nikirumunge pulumu i sipe: „ Pulu Yemone ‘Konopu taka lepa pepili molangi.’ nilimo ulu pulumu limele yamboma Pulu Yemone yuyu kongonoma tepa pora sipelie kamu koro molorumu mele aku siku ene yu mele mele Pulu Yemone “Teai.” nilimo kongonomo teko pora sikulie walemanga pali konopu taka lepa pepili molemele.*

¹¹ Akumunge, Pulu Yemone ‘‘Konopu taka lepa pepili molangi.’ nimbú.’ nimbe panjirimu ulu pulumu ‘Lipulie konopu taka lepa pepili molamili.’ ningulie konopu taka lepa pepili molonge uluma mindi tondolo munduku teko siye naa kolayo. Ou anda kolepalime ungu naa pilku kara pukulie ‘Konopu taka lepa pepili molangi.’ nirimu mele koro naa moloringi mele olio aku sипу olionga anda kolepalimene teringi mele naa teamili. Ou aku tekolie molko kenjiringi mele kinié olio Kirasinge yambomanga yambo te aku sipe tepalie molopa kenjimbe kinie kapola naa temba.

¹² „Nirimu mele sike aku sipe wendo orumu pilipulie, ‘Pulu Yemone nirimu ungumu we naa molemo. Yunge ungumu konde molopa uluma tepa* enge nilimo.’ nimbu pilimolo. Kanu ungumu nee paa molemo, opa teli lou pulse ekendo ekendo nee molemo aku maniendopa, yu paa olandopa. Opa teli lou pulsemone ombelemo kinie kikimemo kinie sumbi sipe topa suru tolemo mele Pulu Yemonga ungumuni aku sipe minimu kinie konopumu kinie topa suru

tolemo, akumunge olio konopu kimbu silimolo mele kinie, konopuni pilipu 'Temolo.' konopu lemolo mele kinie, pali pilipe apurulimo.

¹³ Pulu Yemone mele terimumanga pali te 'Pulu Yemone naa kanopili.' ningu manda lopi naa tengé. Yambo te mulu wambalema naa panjipe we we angilimo mele yunge kangine melema mona angilimo manda sumbi sipu kanolemolo mele aku sipe melema pali Pulu Yemonga kumbikerena mona lemo, aku Pulu Yemone olio ulu telemoloma pali pilipe apurumbe.*

¹⁴ Kapola, 'ou ungu te nindu* akumu kinié kamu niembo:' Olionga mulu koleana Pulu Yemo molemona purumu Pulu Yemo popo tonjili ye aili paa olandopa** akumu 'olio ou lipe taponjirimu ye, Yesusi, Pulu Yemonga Malo.*** Kinié 'Yuni lipe taponjirimu, taponjilimo mele aku sipe sike tembala.' nimbu tondolo mundupu pilipulie nimbu para silimolo mele siye naa kolopo aku sipu ingi sipu ambolopo molamili.

¹⁵ 'Kurumanga nomi, Setenene olio kondi tolemo kinie 'Molo!' nimbu ulu pulu kerime topo manie mundumulundu tondolo naa pupili molemolo kinie olionga popo tonjili ye aili olandopamone kanopa naa kondo kolemoye? Yu kanopa kondo kolemo. Setenene olio ulu lupe lupema pali kondi tolemo mele ou aku sipe olionga popo tonjili ye aili olandopa Yesusi kondi torumu, nakolo kondi torumu kinie naa pilipe lipe ulu pulu kerimenga te naa terimu.

¹⁶ Akumunge 'Setenene olio kondi tolemo mele ou Yesusi kepe aku sipe kondi torumu mele pilipulie, olio Pulu Yemo molemona pipili naa

kolopo nondopo pupu yunge kumbikerena yu kinie ungu niemili. Setenene olio kondi tomba molo umbuni te pemba kinie ‘Pulu Yemo yu we kondi kololi ulu pulumu pelemo yemo, olio kanopalie kondi kolomba yemo, akumunge olio lipe taponjimbe.’ nimbu aku sipu pipili naa kolopo yunge kumbikerena sumbi sipu pamili.

5

¹ Walse walse „Juda yambomanga ningua, Pulu Yemo popo tonjili yemanga ye te ‘popo tonjili ye aili olandopamo* molopili.’ ningua, kanoko mako toko ‘kongono tepili.’ nilimele mele i sipe: Pulu Yemone mana yambomanga ye te mako topalie ‘yu Pulu Yemonga kumbikerena yunge kongono tenjipe mana yamboma lipe taponjipili.’ nilimo. Popo tonjili ye aili olandopamo yuni yamboma lipe taponjimbendo yambomane Pulu Yemondo ‘Ange’ ningua silimele mele lupe lupema yuni lipe Pulu Yemo sinjipe, ‘Yambomanga ulu pulu kerime mundupe kelepili.’ nimbe kongi melema Pulu Yemo popo topa kalonjipe silimo.

² Kanu popo tonjili ye aili olandopamo yu kepe mana ye tela; Pulu Yemone “Teai.” nilimo unguma pilipe lipe tembando yu umbuni pelemola, akumunge yamboma Pulu Yemonga unguma pilku sundukulie yunge aulkena lou liku molemele yamboma kondi kolopa lipe taponjilimo.* „Yu yuyu kepe mana ye te naa molopa Pulu Yemonga ungumu tembando umbuni naa pelkanje yuni yamboma kondi kolopa lipe taponjimbe aulke te naa lelka..”

³ „Wale mare yu yuyu kepe Pulu Yemone ‘Teai.’ nirimu mele naa telemola, akumunge yambomane ulu pulu keri teringimenga popo tonjipe melema kalopa Pulu Yemo silimo aku mele ‘yunge ulu pulu kerime mundupe kelepili.’ nimbe popo topa kalopa silimola.

⁴ Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamonga ungu te pelemola. Ye tene yuyu ‘Nanga imbimu ola molopili, popo tonjili ye aili olandopamo molambo.’ naa nilimo. Ou pulu pulu Pulu Yemone Erono mako torumu mele* aku sipe yandopa yandopa kepe mako topa ‘Aku kongonomo tei.’ nilimo yemo mindi aku kongonomo telemo.

⁵ Aku sipe mele „Pulu Yemone lipe mundurumu, ye nomi Kirasimu* yu kepe yuyu ‘Nanga imbi ola molopili kene popo tonjili ye aili olandopamo molambo.’ naa nirimu. Pulu Yemone ‘Yu imbi ola molopili.’ nimbeline nimbendo:

“Nu nanga Malo.** Kinié na nunge Lanie.”.***
nirimu. ‘Yu mako topo ‘nanga kongono tenjipe melema nokonjipili.’ nikiru mele yamboma piliengi!’ nimbeline aku sipe nirimu kanumu.„

⁶ Boku tengah Pulu Yemone ungu te pea nimbendo:
“Mellekisedeke molorumu mele* nu nunu
aku siku Pulu Yemo popo tonjili ye te
alieli molko mindi puni.”.**
nirimu.

⁷ „Kirasinge ungu te pea i sipe: „ Yesusi ya ma koleana molopalie nirimumuni, Pulu Yemone “Tei.” nirimu mele tako lepa pilipe lipe tepa ‘Yunge imbi manie molopili.’ nirimumunge

yu kolomba aulkena manda wendo linjimbe
 ,Pulu, Yemo kinie ungu nimbe tondolo mundupe
 walsipe kola tepa mawa terimu kinie* mawa
 terimu mele Pulu Yemone pilirimu.

⁸ Sike Yu Pulu Yemonga Malo nakolo Yu mindili
 norumu akumuni Yu Pulu Yemone "Tei." nirimu
 unguma pilipe lipe tengen panjipe temba mele
 pilirimu.

⁹ Aku sipe terimumunge Yu Pulu Yemone
 "Tei." nilimo unguma paa toyo topa pilipe
 lipe tepa, kongono simbema paa tepa konjimbe
 yemo molopalie, yunge ungumu pilku liku tengen
 panjiku telemele yamboma lipe taponjipe, ene
 mindili nolemelka aulkena wendo lipe, Yu kinie
 pea molko konjingí aulkena lipe monjilimo yemo
 molemo.*

¹⁰ , 'Aku sipe tepa molomba yemo molopili
 kene 'Popo tonjili ye aili olandopamo molopili.'
 niembo.' nimbe Pulu Yemone yundu 'Ye
 Mellekisedeke popo tonjili yemo molorumu mele
 nu aku siku popo tonjili ye aili olandopamo
 molani.' nimbe mako torumu.

¹¹ Yesusi Yu Mellekisedeke popo tonjili yemo
 molorumu mele popo tonjili ye aili olandopamo
 molemo mele ungu aisili we pelemo nimbundu
 nane kepe perekero. I ungumunge ungu pulumu
 ,paa tondolomo,. Nimbu silke nakolo ene ungu
 aisili nimbu silioma pilingindu mindili sikulie
 naa pilimelemonga i ungu nikirumunge ungu
 pulumu ene nimbu simbu mele koropo kelkero.

¹² Ene paa koronga ou Kirasinge yamboma
 moloringi,* akumunge kinié ene Pulu Yemonga
 unguma mane sili yamboma molko yambo mare

mane silimelka nakolo ambolango kokele sukuli tengendo 'A B D piliengi!' ningu mane silimele aku mele ene aku siku Pulu Yemonga ou pulu pulu ungu pulu ou kumbi lelko pilimelkama naa pilimelemonga yambo tene 'Ene mane siembo.' nimbeline 'Pulu Yemone Kirasi mana lipe mundurumu, yu olianga nimbe kolo wangopa kolonjirimu, ungu akuma mindi altopa manda mane simbe kinie pilinginje, ungu tondoloma manda mane naa simbe. Naa pilimelka,. Ene ambolango pamema mele ame mindi nolemele, langi tondoloma manda naa nolemele.

¹³ 'Kirasinge' yambo ame mindi nolemele akuma ambolango pamema mindi molemele. Nambolka uluma telemele kinie Pulu Yemone 'yambo sumbi nilime' nimbe kanopa, nambolka uluma telemele kinie Pulu Yemone 'yambo sumbi nilime naa molemele.' nimbe kanolemo aku ulumanga puluma mimi siku naa pilimele akumunge 'ene ambolango pamema mindi molemele.' nikiru.

¹⁴ Nakolo langi enge nili akuma yambo yume mindi nolemele. Yambo mare mimi siku kanoko pilkulie 'I ulu peangama, i ulu kerime.' ningu apuruku pilku molemelema mindi langi enge nilime manda nolemele.

6

¹⁻² Kapolia, 'Kirasi olianga popo tonjili ye aili olandopamone* olianga nimbe manda tenjimbe-monga,** ungu tondolo mare pilimoloma we pelemo kene kokele Kirasinge yamboma molorumulu kinie mane siringi pilirimulu A B D

unguma mindi konopu kimbu sipu naa molamili. 'Ou ningu siringi A B D unguma mindi altopo piliemili mane siengi.' níngi liemo i siku mele telemele: Ulke takongendo ponga polemele akumu mindi konopu kimbu siku molko, wale aisili ponga mindi polemele nakolo ulkemo kamu naa takolemele mele ene A B D unguma mindi pilku molko, olandopa ungu tondoloma naa pilku molemele yambomane aku siku telemele. 'Ou kumbi lelko ningu siringi ungu kanuma i sipe mele:.'

Konopu alowa teko 'Pulu Yemonga ungumu 'Sike' ningu,

tondolo munduku pilimele.***

Konde molko konjiku mindi puli ulu pulumu naa pepa

kololi ulu pulumu mindi pelemo uluma pali liku bulu silimele unguma.

No lingíndu no limelemonga ungu pulu aisili nilimele.

'Pulu Yemone sewe anjipili.' ningu yambomanga pengena

molo pendekona ola kini ambolongemonga unguma.

'Yamboma kolkolie lomboroko ola molonge.'

ningu

ungu aisili ningu,

Pulu Yemone mana yamboma kote tenjipe pilipelie

yambo mare 'molko konjiku mindi pang.' nimbe,

yambo mare 'molko kenjiku mindi pang.' nimbémonga

ungu mane silimele unguma. Aku ulumanga unguma mindi ningu pilku naa molangi. Yambo yuma ungu manema pilimele mele aku sипу pilipu molamili.

³ Kapola, ou kumbi lelko mane siringi ungu akuma munduku kelko Pulu Yemone oliondo ‘Umbu konopu peli yambo yuma molko ungu olandopa piliengi!’ nimu liemo aku sипу temolo.

⁴⁻⁶ ‘Pulu Yemone “Kapola.”’ nimu liemo temolo.’ nikiru, akumunge „pulumu i sipe:” Pulu Yemone Kirasi lipe mundurumu kinie yuni ombo tenjirimununge pulumu pilku konjiku ‘Sike’ ningu pilku limele yamboma mulu koleana mele we silimo melema* liku, yambo lupema kinie pea Mini Kake Telimu konopuna liku, Pulu Yemonga ungumu ou pilku likulie ‘Aku ungumu paa peanga.’ ningu pilku, Pulu Yemonga tondolomone pe kolea pora nimbé walemonga ulu enge nilime temba aku tondolomone kinié ulu tondoloma telemo uluma kanoko, aku uluma pali tekolie altoko konopu alowa teko ‘Naa pilimulú.’ ningu Kirasi munduku kelengi liemo kelko manda konopu alowa teko Kirasinge unguma ‘Sike’ ningu tondolo munduku pilku yando onge aulke te paa naa lemo.** Yambo tene aku sipe telemo aku ulumuni „Pulu Yemonga, Malo*** altopa ‘kolopili.’ nimbe unju perana uku topa panjipe, ‘yambomane yu kanoko ungu taka tonjengi.’ nilimo.

⁷ „Kirasi munduku kelkolie kelko konopu alowa teko Kirasinge yamboma altoko manda naa molongemonga ungu iku te tambo:” Lo tolemo kinie mana no aisili pupe, aku mana

ponie telemele yambomane langi kapola liku nonge langime omba konjilimo kinie Pulu Yemone aku sipe kanu mamo tepa konjilimomonga aku telemo.

⁸ Nakolo ma tengə siri ka kinie* era keri lupe lupe olemo kinie kanu mamo ma keri, Pulu Yemone 'lepa kenjipili.' nimbé uluma telemo. Pe walse ma akumu tepene nombá.

⁹ Nanga paa pulu lemo angokeme, 'Kirasinge yamboma molkolie pe yu munduku kelemele yambomando, aku sipu nilio nakolo ene pepá topo sikiru yamboma 'aku siku naa tengé' nimbu pilipu molio. 'Ene ,ma peanga mele molko, Pulu Yemone ene lipe taponjilimomonga ene mindili nolemelka aulkena wendo ongo, yu kinie pea molko konjingí aulkena pungí uluma* teko molemele.' nimbu kanolio.

¹⁰ Pulu Yemone enenga uluma pilipe sundupe naa apurulimo. Ulu sumbi nilime mindi telemo. Enenga kongono telemelema kinie, ene Pulu Yemo konopu monjingíndu yunge yamboma liku taponjilimele mele kinié kepe alieli telemele uluma kinie, kanopa keri kanopa mundupe naa kelemo. 'Pilipe mindi molemo.'

¹¹ 'Ene pali aku siku telemele mele tondolo munduku teko molko siye naa kolangi mana molonge walema pora nipili.' nimbu paa konopu lelio. 'Pe Pulu Yemone 'Olio simbu.' nirimu mele peangama sike limulú.' ningu tondolo munduku pilimele mele 'manie naa pupili.' ningu aku teayo.

¹² 'Ene siye naa tepili.' konopu lepo molio. 'Yambo Pulu Yemo 'Sike' ningu tondolo

munduku pilku siye naa kolkolie Pulu Yemone 'yunge ambolangoma monge melema simbu.' nirimu melema sirimu liringi yamboma mele manda lelko molangi.' konopu lepo molio.

¹³ Ou Pulu Yemone ,olionga anda kolepa, Eporayamo kinie ungu te nimbe panjipelie, „paa olandopa molemo yambo tengi imbi lepa, mi lembando* Pulu Yemo yu maniendopa yambo te paa olandopa te naa molorumumunge Pulu Yemo yuyu yunge imbi lepa mi lepalie

¹⁴ nimbendo:

"Nane paa sike nikiru.

Nane nu sewe anjipu,

'Yambo aisili kalko lieni.' nimbú.".*
nirimu.

¹⁵ Aku nirimumunge pilipelie Eporayamo ,Pulu Yemone, yu 'mele simbu' nimbe panjirimumu 'Pe sike tepa konjipelie simbe.' nimbe ou siye naa kolopa we nokopa molopalie sike lirimu.

¹⁶ Yambo tene ' 'Paa sike nikimu.' ningu piliengi!' nimbe yunge yambo te aili olandopa molemomo imbi lepa "Paa sike nikiru." nimbe mi lemo. 'Yambomane yunge ungumu toko manie naa mundunjengi.' nimbelie aku telemo.

¹⁷ Akumunge, aku sipe melela Pulu Yemone ' 'Eporayamo kinie nimbu panjikiru mele yuni kalopa limbe yambomane paa pilku konjengi. Nane "Tembo." nimbu panjilio mele konopu alowa naa tepo paa sike telio.' ningu kanangi.' nimbe ,yunge imbi yuyu lepa, "Paa sike nikiru." nimbe mi lerimu.

¹⁸ Pulu Yemo yu 'konopu alowa naa telemo, ene kinie "Tembo." nimbu panjikiru mele pe

pe kepe 'Sike temba.' ningu konopu kimbu siku molangi.' nimbe aku ulutolo terimu. 'Ulu te: Ungumu ou nimbe panjirimu. Ulu te: Ungumu nimbe panjipelie pe yunge imbi yuyu lepa 'Paa sike tembo.' nimbe mi lerimu aku ulutolo terimu kanumu.' Aku ulutolo Pulu Yemo konopu alowa manda naa tepa, kolo paa manda naa tolemo ulutolo. Akumu pilipulie 'Pulu Yemone olio 'simbu.' nimbe panjirimu melema sike simbe.' nimbu pilipu 'Umbuni te wendo naa opili, olio nokopili.' nimbu Pulu Yemo molemona nondopo pulimolo yamboma olionga konopu tondolo pupili siye naa kolopo manda nokopo molomolo.*

¹⁹ 'Aku ungumunge ungu iku te topo siembo: 'Nona andoli sipi te poporomene nona topa memba pumbe.' ningu tengah ka teko panjilimele.* Aku sipe olionga minime sipi mele. 'Pulu Yemone olio kinie 'tembo' nilimo ungumu kolo naa topa sike telemo temba.' nimbu pilimolo ulu akumu minimenga ka mele tengah ka telemo. Aku telemomonga yunge ungumu mundupu kelepo anju pupu molopo naa kenjimulú. Aku kamo Pulu Yemo molemo suluminia paa kake teline,** mülu aili tene pipi silimo,*** akuna sukundu pupe ka telemo.

²⁰ Kanu suluminia paa kake teline ye te olionga nimbe lipe taponjimbendo kumbi lepa sukundu purumu. Pupelie Mellekisedeke* molorumu mele yu aku sipe alieli olionga nimbe Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamo molemo.** Akumu Yesusi.

7

¹ *‘Kirasi Mellekisedeke mele molemo.’ nikiru, kanu ye Mellekisedeke yu* kolea aili Salleme yambomanga ye nomi kingimu molopalie, Pulu Ye Paa Olandopa Koleamanga Pali Nokorummunge kongono tenjimbendo yambomanga Pulu Yemo popo tonjipe molorumula.** Ou Eporayamo kolea tengah pupe opa tepa ye nomi kingi kisenga ami yema topa mundupelie ‚ene meringi melema lipe memba,*** kelepa lkondo ombá orumu kinie kanu ye Mellekisedeke kanumu yu omba aulkena kanopalie ‘Pulu Yemone nu sewe anjipili.’ nirimu.*

² *Yuni aku sipe Pulu Yemo kinie ungu nimbe Eporayamonga mawa tenjirimu kinie, Eporayamone tene tene nimbe merimu melemanga pali telu telu nimbe ‚peangama, wendo lipe Mellekisedeke sirimu. Mellekisedeke yunge imbimunge ungu pulumu ‘ulu sumbi nilime telemo ye nomi kingimu’. Yu nokorumu kolea aili Sallemenga imbimunge ungu pulumu ‘yamboma kinie taka lelko kapola kapola mololi ulu pulumu’ akumunge yemonga imbi talo sipemo ‘Yamboma Kinie Taka Lelko Kapola Kapola Mololi Ulu Pulumu Nokolemo Ye Nomi Kingimu’.*

³ *Yunge ‘Temanemo bokuna tonjirimu yemone yunge anumu lapatolonga imbitolo naa topa, yunge anda kolepa tengah imbitu kepe naa tonjirimu. Yu meringi walemo kepe naa tonjipe, kolorumu walemo kepe naa tonjirimu.* Yuni popo tonjili yemo molorumu mele walse mundupe kelerimu ungu te bokuna naa tonjirimu naa pilimolomonga yu Pulu Yemonga*

Malo** alieli konde molopa mindi pulimo mele
yu aku sipe mele molorumu.' nimbu pilimolo.

⁴ Mellekisedeke yu imbi paa olandopa molorumu mele pilieyo. Olio yambo talape aisilinge pulu pulu anda kolepa paa aili Eporayamone opa tepalie mele lirimanga pali tene tene nimbe melemanga telu telu nimbe wendo lipe yu sirimu.

⁵ „Ou ye nomi aili tene yunge yambomanga mele tene tene ningu nosiringimenga telu telu nimbe yuni wendo lirimu nakolo Isirele yamboma laye lupe mele teringi., LLipaini kalopa lirimu ye mare* Pulu Yemo popo tonjili yema moloringi, kanu yemanga ungu mane** te pelemo, akumu i sipe mele:

‘Isirele yambomanga mele tene tene ningu nosingí melemanga telu telu ningu wendo liku LLipai yema siengi.’***

nimbe pelemo. Melema siringi yamboma kinie LLipai yema kinie angenupili, ene pea pali Isirele yamboma Eporayamone kalopa lirimu nakolo LLipai yemane angenupilinge melemaaku siku mare liringi.

⁶ Mellekisedeke yu LLipaini kalopa lirimu ye te molo nakolo Eporayamone LLipai yamboma ou naa kalopa lipili, yunge mele tene tene nimbe melemanga pali telu telu nimbe wendo lipe Mellekisedeke sirimu lirimu. Pulu Yemone kanu yemo ‘yu kinie tembo.’ nimbe panjirimu yemondo Mellekisedekene ‘Pulu Yemone sewe anjipili.’ nirimula.

⁷ Olio pilimolo: ‘Ye tene ‘Pulu Yemone nu sewe anjipili.’ nilimo aku yemo yu ye olandopamo,

ye tendo ‘Pulu Yemone nu sewe anjipili.’ nilimo ye akumu maniendopamo.’ nimbu pilimolo. ‚Aku liemo Mellekisedeke olandopa, Eporayamo maniendopamo.‘

⁸ „Akumunge ungu te pea pelemo mele i sipe:“ LLipai yemane Isirele yambomanga mele tene tene ningu nosiringi melemanga telu telu ningu liringi yema koloringi, nakolo Eporayamonga mele tene tene nimbe merimumanga telu telu nimbe lirimu yemo Pulu Yemonga bokuna yu kolorumu ungu te nimbe naa molemo, akumu pilimolola.*

⁹ „Aku ungumunge, olione ungu te pea i sipu mele manda nilimelka: Eporayamone yunge mele tene tene nimbe merimu melemanga telu telu nimbe lipe Mellekisedeke sirimu kinie ‘Pe LLipai yemane tene tene ningu nosiringi melemanga telu telu ningu liringi yema* kalopa lirimu anda kolepa LLipaini ou yunge mele tene tene nimbe nosirimu melemangala Eporayamone telu telu nimbe lipe Mellekisedeke sinjirimu.’ aku nilimelka.

¹⁰ Sike LLipai ou naa meringi nakolo LLipai yunge anda kolepa Eporayamonga olona sukundu molopili Mellekisedekene Eporayamo aulkena kanorumu akumunge ‚aku sipu nilimelka.‘

¹¹ „Kapola, akumu pilipu pora sipulie kinié Yesusi Kirasi molemo mele* altopo piliemili.‘ Ou Mosisini Isirele yambomando Pulu Yemonga ungu manema simbendo ungu mane te sipelie nimbendo: “LLipai yambomane Pulu Yemo popo tonjili kongonomo teangi.” nirimu. ‘Aku siku

teangi.' nirimu kinie kanu popo tonjili yemane kongono teringi mele kapola terimu liemo „Ou pulu pulu popo tonjili ye aili olandopa, Eronone** kalopa lirimu popo tonjili yema mele kinié aku sipe ye te naa molopili. Mellekisedeke mele ye te kinié molopili." nirimu akumu nambemuna nirimuye? „Kanu popo tonjili yemane yambomanga ningu tenjiringimunge yambomane ulu pulu kerime konopuna we perimuna Pulu Yemonga kumbikerena manda naa puringimunge Pulu Yemone aku nirimu."***

¹² Akumunge Pulu Yemone yu popo tonjili yema alowa tembando ungu manemo kepe alowa naa temu liemo kapola naa temba. „Aku-munge ungu manemo sike alowa terimu."

¹³ Pulu Yemone „popo tonjili ye aili olандopamo kolo wangopa molopili.", nirimu kanu yemo „yu Isirelenga malo LLipaini kalopa lirimu yambo talapemonga suku molorumu ye te molo." Yu Isirelenga malo tene lupe kalopa lirimu yambo talapemonga suku molorumu ye te. Yunge angenupili lapali kepe te Pulu Yemo popo toko kongi melema kaloringi polona puku kongono naa teringi.

¹⁴ Olio pilimolo, olionga Ailimu* „Isirelenga malo, Judane kalopa lirimu, aku yambomanga 'te Pulu Yemo popo tonjili ye te molomba.' nimbe Mosisini ou naa nirimu kanumu.

¹⁵ Kinié ye konde te popo tonjipe molemo paa mona lemona kanokomolo akumu 'Mellekisedeke yu molorumu mele aku sipe yu popo tonjili ye te lupe, popo tonjiringi LLipai ye akuma lupe.' nimbu akumu manda sumbi

sipu nimbu kanopolie , ‘Ou Pulu Yemo popo toringi aulkemo maniendopa; kinié olio Pulu Yemo popo tomolo aulke ololandopamo wendo okomo.’ nimbu sumbi sipu kanokomolola.**

¹⁶ Kanu yemo ungu manemone ‘LLipaini kalopa limbe yema popo tonjili yema molangi.’ nirimu akumanga yu popo tonjili ye te naa molorumu, molo. Nakolo yu aliei konde molopa mindi pumbemonga tondolomo perimumunge yu popo tonjili ye te molorumu, yu toko manie mundungí aulke te molo.

¹⁷ Pulu Yemone yundu ou ungu te nirimu. Yuni nimbendo:

“Mellekisedeke molorumu mele
nu nunu aku siku Pulu Yemo popo tonjili ye te
alieli molko mindi puni.”.*
nirimu.

¹⁸ ,Aku ungumuni olio i sipe mele lipe ora silimo: ‘LLipai yemane ‘yambomanga’ ningu Pulu Yemo popo tonjiku molangi.’ nirimu., Ungu mane oumu pange tepa olio lipe taponjimbe enge te naa perimuna Pulu Yemone ‘kanu ungu manemo kamu manie pupili.’ nirimu,* akumu lipe ora silimo.

¹⁹ ,Mosisini, ungu mane sirimumane Pulu Yemone yamboma kanopa ‘ulu pulu kerime konopuna naa peli yamboma’ nimbe kanomba aulke te naa lerimu* kanumu. Akumunge ,‘kanu popo tonjili yemanga ungu manemo alowa tepalie, Pulu Yemone aulke konde peanga te lupe akisirimu, akumu ololandopamo, ou ungu manemo maniendopa, aku aulke kondemonga pupulie

olio Pulu Yemo molemona nondopo manda pulimolo.

²⁰ Akumunge ungu te pea i sipe: „Pulu Yemone ‘Yesusi kanu aulke kondemonga popo tonjili yemo molopili.’ nirimu,* akumu kepe we naa nirimu. Yu ‘aku popo tonjili yemo molopili.’ nimbe “Paa sike nikiru.” nimbe, nimbe panjipe mi lerimu. Ou popo tonjili ye moloringime ‘aku siku tekó molangi.’ nimbe Pulu Yemone mi naa lerimu,

²¹ nakolo ‘Yesusi Pulu Yemo popo tonjili ye te molopili.’ nimbe Pulu Yemone „Paa sike nikiru.” nimbe, mi lerimu. Yuni yundu nimbe panjipelie

“Ailimuni yunge imbi yuyu lepa
“Paa sike nikiru.” nimbe mi lepalie
“Nu popo tonjili ye te moleno mele
alieli aku siku molko mindi puni.”

nimbe panjipe mi lerimu.

Yu pe konopu alowa tepa
ungu te lupe paa naa nimbé.”
nirimu.*

²² Pulu Yemone Yesusi mako topa yu kinie aku sipe nimbe panjipelie ‘Paa sike nikiru.’ nimbe mi lerimumunge Yesusi olionga popo tonjili yemone olionga nimbe lipe taponjilimomonga Pulu Yemone olio kinie nimbe panjirimu ungu kondemo* olandopa, „ou Isirele yamboma kinie nimbe panjirimu ungumu maniendopa.”**

²³ „Akumunge ungu te pea i sipe:” Ou popo tonjiringi yema alieli konde molko mindi naa puku, alieli kolkolie altoko mare kolo wangoko moloringi akumunge ene aisili moloringi,

²⁴ nakolo Yesusi alieli konde molopa mindi pulimona yu kamu kamu popo tonjili yemo molemo mele molomba. Yu olionga popo tonjili yemo molemo mele yambo tene 'Naa tepili. Manie pupili.' nimbé aulke te molo. Akumunge alieli popo tonjili kongonomo mundupe naa kelepa, tepe mindi pumbe, 'ye tene yu manda alowa naa temba.'

²⁵ Akumunge alieli konde molopa mindi pupelie 'Pulu Yemone ene lipe taponjipili.' nimbe alieli mawa tepe molemomonga* yambo marene ningulie 'Yesusini sike nanga nimbe tenjirimu.' ningu tondolo munduku pilku yunge imbi walsikulie Pulu Yemo molemona nondoko pulimele yambo akuma yuni 'Mindili nolemelka aulkena wendo ongo Pulu Yemo kinie molko konjingí aulkena pangí.' nimbe** alieli aku sipe manda lipe taponjilimo.***

²⁶ Popo tonjili ye aili olandopa* aku sili tene olionga nimbe tenjilimo mele papu tenjipe molemo. Yu Pulu Yemone kanopa 'ye paa kake teli' nimbe kanolemo yemo molopa, ulu te tepe naa kenjipe, ulu keri te walsikale kepe 'Teambo.' konopu naa lepa, yambomane ulu pulu keri teringi kinie 'Na kinie pea teamili.' nimbe naa terimu, akumunge Pulu Yemo yuyu mulu koleana paa olandopa molemona 'molopili.' nimbe monjirimu.

²⁷ Ou popo tonjiringi ye aili olandopamanteringi mele telemo aulke te naa lemo. Enene walemanga taki taki Pulu Yemo popo toko kongimelema kalko singindu ou 'enenga ulu pulu kerime manie pupili.' ningu melema popo

toko kalko sikulie, pe 'yambomanga ulu pulu kerime manie pupili.' ningu melema popo toko kalonjiku siringi,* nakolo Yesusini aku sipe naa telemo. Yu yuyu walsikale mindi Pulu Yemo popo topa yunge kangimu sirimu aku sipe 'Yambomanga ulu pulu kerime kamu manie pupili.' nimbe, walsikale mindi Pulu Yemo popo topa kalonjipe sirimu.**

²⁸ „Aku nikiru ungumunge ungu te altopo kamu niembo,: Ungu mane te pelemomo pilku tengenji panjiku tengendo ye mako toko 'popo tonjili ye aili olandopama molangi.' nilimele ye enge naa pelime,* nakolo Mosisini kanu ungu mane sirimumu ou wendo orumu, Pulu Yemone Malondo "Nu popo tonjili ye aili olandopamo molani." nimbe "Paa sike nikiru." nimbe, nimbe panjipe mi lerimu ungu akumu pe wendo orumu. Kanu Malo ulu pulu keri te paa naa tepa Pulu Yemone "Tei." nirimu unguma paa pali pilipe lipa sumbi sipe terimu ye alowa naa tepa konopu tondolo pupili konde molopa mindi pumbe yemo molemo.

8

¹ Nane 'Pulu Yemone mako topa, 'Olionga popo tonjili yemo molopili.' nirimu.' nikiru akumunge ungu pulumu i sipe: Ye nindu kanu sili* te olionga popo tonjili ye aili olandopa molemo kanumu,** 'melema pali nokombando, mulu koleana Ye Nomi Kingi Aili Olandopamo kolea nokopa molemo polomonga ki umbukundu pupe molemo.'***

² Akuna molopa yu mulu koleana angilimo „sele ulkemonga, suluminia paa kake telimunge* olionga nimbe Pulu Yemo popo tonjipe molemo. „Yu aku kongonomo tenjipe molemo, sele ulke akumu Pulu Yemo molemo sele ulke sikemo. Akumu ye tene naa takoramu, Ailimu yuyu takoramu.”**

³ „Yu akuna telemomonga pulumu i sipe:”* Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamanne „Mosisini sirimu ungu manemone nirimu mele pilkulie tengendo, Pulu Yemo popo toko we melema kinie kongi mele kalolime kinie mengo ongo siringi, akumunge ye Pulu Yemo popo tonjili ye nomi aili olandopa „pe orumu ye Yesusi, nikiru akumuni Pulu Yemo popo topa „meme peli, melte naa silkenje kapola naa telka akumunge yuni kepe melte popo topa sirimula.

⁴ Nakolo ma koleana Pulu Yemo popo tonjili ye* ungu manemone** nilimo mele pilkulie Pulu Yemo popo toko kongi melema kalko silimele yema molemelemonga*** kanu yemo yu ma koleana molkanje Pulu Yemo popo tonjili ye te naa molka.

⁵ Kanu yemane popo tonjili kongono telemele akumu Pulu Yemo molemo mulu koleana telemo kongonomo none tepa, mulu koleamonga min imu mele none teko molemele. Akumunge Pulu Yemo mana molomba sele ulkemo Mosisini kokele takomba terimu kinie Pulu Yemone yu mane sipelie nimbendo:

“Nane mulú Sainai ola
Mosisi nu lipu ora sindu aku sipe mele
melema pali paa sumbi siku manda lelko
teani.”.*

nirimu.

⁶ „Aku sike nakolo, kanu yemanga Pulu Yemo popo tonjili kongonomo paa maniendopa. Pulu Yemone Yesusindu ‘Tei.’ nimbe sirimu popo tonjili kongonomo paa peanga olandopa. Yunge kongonomo olandopa telemomonga pulumu i sipe: Pulu Yemone olio kinie ungu konde nimbe panjipe mi lerimumu* Yesusi ai suku singine angilipe ‘Pulu Yemo kinie olio kinie kapola kapola molangi.’ nimbe lipe taponjilimo yemone ‘kamu wendo opili.’ nimbe tenjirimu, aku ungu kondemo olandopala. Ungu kondemone ‘olio simbu.’ nimbe panjilimo aku melema olandopa, ungu oumuni ‘simbu.’ nirimu aku melema maniendopa, akumunge ungu kondemo olandopa.**

⁷ Pilieme! Pulu Yemone nimbe panjipe mi lerimu ungu oumunge tondolomo pelkanje* Pulu Yemone altopa ungu te naa nimbe panjilke.

⁸ „Ungu oumunge tondolomo pelkanje Pulu Yemone yamboma teringi mele kanopa keri naa kanolka., Nakolo yambomane teringi mele Pulu Yemone kanopa keri kanopalie nimbendo:

“Na Aili ‚Yawe, ne ‚enendo, nimbundu:

“Pilieyo!, Nane Isirele yamboma kinie

Juda yamboma kinie* ungu konde te

nimbu panjipu mi lembo walemo wendo ombá.

⁹ I ungu konde nikiru akumu

ou enenga anda kolepalime kolea Isipi wendo
lipu

ulsu membo orundu walemonga kanu yamboma
kinie

nimbu panjipu mi lerindu mele* telu sipe molo.

Nane ene kinie ungu nimbu panjipu
 mi lerindu ungumu naa piliringimunge
 nane 'Ene molko kenjengi!' nimbu lipu bulu
 sirindu.

¹⁰ Isirelene kalopa lirimu yamboma kinie
 kelepo tembo mele pe ungu konde te
 nimbu panjipu mi lembo, akumu i sipe:
 'Ene teko molonge kinie
 nane ene kanopo peanga kanombo.' nirindu
 mele
 'konopuni pilku konjengi.' nimbu,
 nanga ungu manema
 enenga konopuna pepili panjinjipu,
 'Nanga ungu manema konopu monjiku 'Pilipu
 teamili.'
 ningu molangi.' nimbu nane kanu ungu
 manema
 boku mele enenga konopuna imbi tombo.
 Na mindi ene pilku popo tonge Pulu Yemo
 molombo,
 ene nane nokombo yamboma molonge.

¹¹ Aku walema wendo ombá kinie
 yambo kamako imbi molombama kepe,
 koropa imbi naa molombama kepe, akumane
 pali
 'Na Ailimu.' ningu, kanoko imbi singímunge
 yambomane enenga kandi pulu lemo yamboma
 kepe
 ulke kere pongolo penge yamboma kepe
 'Ailimu molemo mele piliengi!' naa nimulú.
 Ene pali na pilku pora singímunge
 altoko ningu naa singí.
¹² Nane ene kondó kolopo
 enene teko kenjingí uluma mundupu kelenjipu

enenga ulu pulu kerime
 altopo paa naa pilimbu.". * nimbu
 na Pulu Ye Ailimuni nikiru.". **
 nirimu.

¹³ Pulu Yemone pe olio kinie nimbe panjipe mi lerimu ungu akumu "Ungu kondemo" nirimu ungu akumuni ou Isirele yamboma kinie nimbe panjipe mi lerimu ungu ou akumu yuni 'Kamu nondopa manie pumbe tekemo.' nimbe nirimu. Pe kinié olio pilimolo, mele ou te kamu nondopa manie pumbe tekemo mele, akumu sike nondopa kamu pora nimbé.*

9

¹ „Kirasinge kongonomo kinie ungu kondemo kinie olandopa, popo tonjili ye oumanga kongonomo kinie ungu oumu kinie maniedopa.’ nindu* kanumunge kinié ungu mare pea niembo..” Ou „Pulu Yemone Isirele yamboma kinie, nimbe panjipe mi lerimu ungumuni** Pulu Yemo popo toko kapi ningí mele nirimu ungu manema perimu, kanu ungu oumunge Pulu Yemo popo toringi ulke te mana angilirimula.”***

² Akuulkemo sele ulke te takoringi, akuna sukundu suluminia talo lerimu. Takokolie, yunge suluminia kiyekondo lerimuna tepe llame yepoko pakara norumu mélemo kinie pillawa kaloli ‘Pulu Yemonga’ ningu nosiringi polomo kinie nosiringi, aku suluminiamo imbi lelko ‘Suluminia Kake Telimu’ niringi.*

³ Anjukundu múlu aili sulu tene pipi sirimu akuna anjukundu Suluminia Paa Kake Telimu lerimu.*

⁴ Pulu Yemo popo tongendo mele mune tolime kaloringi polo kou gollo kanjiringimu kinie* kete kou gollo kanjiringimu kinie** aku meletolo aku koleamonga meletolo*** lerimu. Aku ketena sukundu langi mena**** perimu mingi te kinie, Erononga apulu mingi ambolorumu kiri kiri terimu apulumu kinie,**** Pulu Yemone Isirele yamboma kinie mi lerimu unguma kou kará talonga imbi topa monjirimu koutolo kinie, akuma perimu.****

⁵ Aku ketemonga pipine ola mele talo mulu koleana angello none telitolo Pulu Yemonga tondolomo molorumuna lerimutolonga kongomane pipimu kunungu mele pakonjirimu.* Aku pipimu 'Pulu Yemone yamboma kondo kolopa enenga ulu pulu kerime mundupe kelenjirimu pipimu' niringi.** Nakolo kinié ena te naa pelemomonga aku melemanga ungu aisili manda naa nimbú.

⁶ Aku siku 'sele ulkemo kinie akuna sukundu suluminiatolo kinie, teko mimi teko melema teko mimi teko akuna sukundu nosiku pora siringi kinie popo tonjili yema*' pulu monjiku suluminia kiyekondo lerimuna alieli sukundu puku Pulu Yemo popo tonjili kongonomo te pu opu teringi.

⁷ Nakolo popo tonjili ye aili olandopamo* mindi anjukundu suluminia lerimuna sukundu purumu. Taki taki naa purumula. Ponie tengahenga walsikale mindi purumu. We naa la purumu. Kongi mele te topalie meme mare memba sukundu pupelie yuni ulu pulu keri naa pilipe

walu terimuma kinie yambomane ulu pulu keri naa pilku walu teringime kinie konopuni pilipe aku mememo Pulu Yemo popo topa sirimu.**

⁸ 'Popo tonjili ye aili olandopamo yu manjipe Suluminia Paa Kake Teline sukundu pupili.' nimbe ungu mane te perimu aku ulumuni olio lipe ora silimo mele Mini Kake Telimuni nimbe silimo. Akumu i sipe: Ou Pulu Yemo popo toringi sele ulkemo we angilipili olio Pulu Yemo molemona manda pumulú aulke te naa lerimu mele Mini Kake Telimuni nimbe silimo.

⁹ Kanu sele ulkena ulu teringimene olio kinié molemoloma ungu te lipe ora silimo. Aku ulumuni olio lipe ora silimo mele i sipe: Ou alieli Pulu Yemo popo toko we melema siku, kongi melema kalko siringi akumane Pulu Yemo aku siku popo toringi yambomanga konopuna ulu pulu keri perimuma kamu kulu naa tonjirimu, we pilku mindi moloringi.

¹⁰ Ou Pulu Yemo popo toringi ungu manemane langi nongo, no nongo, kimbu ki kangime kulu-miye tonge aku uluma mindi mane sirimu. Pulu Yemo yu 'enene sumbi siku popo tonge kinie ene yambo konopu sumbi nilime nimbe kanomba ulu kondema wendo ombámonga i ungu mane yambomanga kangikundu tenge mele sirimu ungu manema isili ou teko molangi.' nirimu. 'Aku ulu ou teringime kapola naa terimu mele aku sipe olio kinié lipe ora silimo.'

¹¹ 'Ou aku sipe, nakolo kinié Kirasi yu Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamo molemo, Pulu Yemone 'mele peangama simbu.' nirimu melema yuni silimo. Ou Isirele yambomanga

popo tonjili ye aili olandopamane* kongi kera melema kalko Pulu Yemonga kumbikerena puku popo toringi sele ulke akumu maniendopa; akuna teringi uluma maniendopala. Pe Kirasi yu Pulu Yemo mulu koleana molorumu koleana pupe popo topurumu aku koleamo olandopa peangamo; aku mulu koleana angilimo sele ulkemonga** suku Kirasi yu purumu aku sele ulkemo mana yambomane kini naa teringi, akumu mana lemo melemanga melte molo.

12 Yu Pulu Yemo mulu koleana molorumu Suluminia Paa Kake Teline kamu walsikale sukundu purumu. Nakolo akuna pumbendo ou mana sele ulkemonga suku pungindu teringi mele yu naa terimu. Enene kongi meme pokore kinie kongi kao walo pokore kinie toko memema mingi tengah kolko akumu Pulu Yemonga kumbikerena mengo puringi mele aku sipe naa terimu, molo. Yunge mememo mindi yuyu memba pupe walsikale mindi Pulu Yemo popo topa sirimu.* Aku terimumunge ‘olio ulu pulu kerimene ka sipe nokolemo mele naa tepili’ nimbe yunge mememone mindili nolemelka aulkena wendo lipe Pulu Yemo kinie kamu tapu topo kapola molomolo aulke pumulúmu akisinjirimu.**

13 Pulu Yemone yambo kanopa ‘kangimenga kalaro molopili molemele’ nimbe kanolemo yamboma yuni kanopa ‘kake tepili molonge’ nimbe kanopili.’ ningulie niringimuni, ou kongi memema kinie kao peleama kinie toko memema kolko, kongi kao ambu kondoli, walo ou naa leli te toko ‘tepene nomba pora sипили.’ ningu kaloringi kinie norumu kekumu liku,

memena sukundu ondoko munduku nosikulie, kanu yambomanga kangimenga tanda sinjiringi kinie kanu yamboma altopa kanorumu kinie kangikundu yambo kake telime nimbe kanorumuna ‚Pulu Yemo kinie altoko kapola moloringi.*

¹⁴ ‚Pulu Yemone ungu nimbe panjipe mi lerimu ungu oumunge uluma tengendo, aku kongimenga mememane yamboma aku sipe lipe taponjirimu liemo pe Kirasinge mememone kinié paa olandopa manda lipe taponjilimo. Yu ulu pulu keri te paa naa pepili alieli molopa mindi puli Mini Kake Telimunge tondolomo yu kinie molopili, yunge kangimu Pulu Yemo popo topa simbendo yu kolorumu. Aku yemonga mememone olionga kangikundu mindi kulumiye naa tonjilimo. ‚Yuni olio ulu pulu keri temolomonga kolea kerine pupu molopo kenjipu mindi pulimelka ulu pulu keri konopuni pilimoloma* kulu tonjilimomonga Pulu Yemone olio kanopa keri kanomba ulu te konopuna naa pelemo.’ nimbu pilimolo. Olio ‚Konde Mololi Pulu Yemonga unguma pilku liku yu kanopa peanga kanolemo uluma teangi.’ nimbe aku terimu.

¹⁵ ‚Akumunge ungu te pea i sipe: Kirasini olionga ulu pulu kerimenga kolo wangopa mongo lirimuna olio pipili naa kolopo Pulu Yemonga kongonomo manda temolo, akumunge yunge mememo ondo lenjipe kolorumu aku ulumuni Pulu Yemone ungu nimbe panjipe mi lerimu ungu kondemo Yesusini ‚Kamu wendo omba lepili.’ nirimu. Yambomanga nimbe kolon-

jirimu ulumuni ulu talo terimu. „Te i sipe:„ Pulu Yemone nimbe panjipe mi lerimu ungu ooumu sungu siku yunge ungu manema liku su siku ulu pulu keri teringime Yesusini ‘Marie pupili. Pulu Yemo akuma siye kolopa, akumanga ene mongo naa sipili. Aku teringimenga ene mini pali molko kenjiku mindi pungí aulkena wendo wangí.’ nimbe enenga nimbe kolo wangopa mindili nomba kolopa yunge mememone enenga pundu tonjirimu. „Te i sipe:„ Yunge mememo ondo lenjipe kolorumumunge ungu oumuni nokorumu yamboma Pulu Yemo pilku moloring-imenga konopuma yunge mememone kamu kulumiyé tonjipelie Yesusini yambomanga nimbe tenjirimumuni olione ulu pulu keri telemoloma omba manie pulimo, akuma Pulu Yemone altopa naa pilipe molemona Pulu Yemo yuni mako topa “Wai.” nilimo mele pilkulie olemele yamboma Pulu Yemo yuni molko konjiku mindi puli ulu pulumu kinie mele peangama kinie “Nanga pulu lemba yamboma simbu.” nimbe, nimbe panjirimu akuma simbe lingí.*

¹⁶ „Kirasi kolorumumunge pulumu niembo:„ Ye tene ‘pe walse na kolombo kinie nanga mele nosilioma nanga ambolangomane liengi!’ nimbe pepá topa nimbe panjilimo. Nakolo ambolan-gomane kanu melema we manda naa limele. Pe lapa kolemo kinie yambomane kanokolie ‘Kapola. Kinié lapane ‘Moke teko liengi!’ nimbe panjirimu mele kamu liengi!’ nilimele.*

¹⁷ Ye tene ungu nimbe panjilimo yemo we molemo kinie yunge ungu nimbe panjilimomo uluri manda naa telemo. Yemo kolemo kinie

mindi ungu nimbe panjilimo mele sike aku siku manda melema limele.

¹⁸ Ulu pulu akumu pilku teringi aku sipe, ou Pulu Yemone ungu nimbe panjipe mi lerimu mele 'Wendo opili.' ningu, 'Melte kolopili.' ningu, kongi mele te toko* mememo ondo leringi. 'Melte naa kolkanje Pulu Yemone ou nimbe panjirimu mele wendo naa olka.'

¹⁹ 'I siku mele teringi; Mosisini ou 'yamboma piliengi!' nimbe Pulu Yemonga ungu manema* pali nimbe sipelie kongi kao walo mare kinie kongi meme mare kinie topa memema mingine kolopa, no kinie topele mapele topalie, unju kanga isopo kola mare lipe sipisipi indi kondoli marene ka topalie, memena sukundu mundupelie Pulu Yemone sirimu ungu manema molorumu bokuna kinie yambomanga kagine kinie tanda sipe kanjinjirimu.'**

²⁰ Tanda sipe kanjinjipe molopalie nimbendo:
 "I mememo Pulu Yemone ene kinie
 ungu nimbe panjipe mi lerimu ungumu
 'Pilku teko molangi.' nikimumu
 'ene kinie wendo ombo tondolo pupili.'
 nilimo mememo."

nirimu.* 'Melte kolopili.' nimbe naa tolkanje Pulu Yemone nimbe panjirimu ungumu kamu wendo naa ombo tondolo naa pulke.'**

²¹ Aku sipe mele Pulu Yemo popo toko kaloringi sele ulkemo kinie sele ulkena sukundu Pulu Yemo popo tongendo nosiringi melema kinie pali 'Pulu Yemonga mele kake telime lepili.' nimbe Mosisini kongi mele topa meme mingi tengah ondo lepa, mememo tanda sipe kanjirimula.*

²² Pulu Yemonga ungu mane te nimbe perimu mele pilipelie Mosisini aku terimu. Kanu ungu manemo nimbe molorumu mele i sipe mele: ‘Mele aisili ‘Pulu Yemone kanopa ‘mele kake tellime’ nimbe kanopili.’ nimbe mememane mindi manda tenjimbe. ‘Kongi tengə mememo om̄ba wendo pupili.’ ningū ‘Yu kolopili.’ ningū yunge nomi karu naa lenge kinie Pulu Yemone meme te om̄ba naa pumbe kanopalie meltenga kalaro molo yambo tengə ulu pulu kerime “Marie pupili. Altopo naa kanombo.” manda naa nimbé.’ ungu mane te aku sipe nimbe pelemo.*

²³ Pulu Yemone “Melemanga kalaroma mememane topa manie mundunjipili.” nimbe ungu mane akumu sirimumunge mulu koleana lerimu melema kepe mana manda lelko tengendo Pulu Yemone nimbe sirimu mele pilkulie teringi kanu mele none teli mana lerimuma ‘Kake tepili.’ ningū kongimenga mememane aku uluma teringi. Nakolo mulu koleana lemo melema, sike melema lemo, aku melema ‘Kake tepili.’ ningū kongimenga memema ondo leminka kinie manda kake naa tenjilke. „Kirasi yunge mememo ondo lepalie kolorumu aku, meme peanga paa olandopamone mindi manda kake tenjirimu.

²⁴ Kirasi yu ‘kolopa lomboropa ola molopalie, ya mana Pulu Yemonga suluminia none teli teringi lerimu suluminia akuna sukundu naa purumu. Yu ‘Paa sike suluminiamonga pambo.’ nimbe sumbi sipe mulu koleana mindi purumu, we tengə lupe molo. Akuna ‘olio lipu taponjembo.’ nimbe Pulu Yemonga kumbikerena pupe

molemo.*

25 * Ya mana yambomanga nimbe Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamo Pulu Yemo molemo Suluminia Paa Kake Teline poniemanga pali walse walse nimbe mele lupemanga memema memba suku pupe 'Pulu Yemone yambomanga ulu pulu kerime we siye kolopili.' nimbe Pulu Yemo sirimu. Nakolo ,ya mana Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamone, yambomanga nimbe aku sipe taki taki Suluminia Paa Kake Telimunge sukundu meme te lupe memba purumu mele Yesusi Kirasini aku sipe 'Pulu Yemo molemo, mulu koleana taki taki pupe yunge mememo popo topa naa sirimu.

26 Mana popo tonjili ye aili olandopamone terimu mele Kirasini aku telkanje , 'taki taki mindili nambo.' nimbe, Pulu Yemone ou pulu pulu ma terimu kinie yuni pulu monjipe mindili nomba pe yandopa yandopa mindili nomba mololipe pulke. Nakolo aku naa terimu. Ma kolea nondopa pora nimbé wale akumunge 'Pulu Yemone yambomanga ulu pulu kerime we siye kolopa kamu naa pilipe molopili.' nimbe mana omba, walsikale mindi yunge mememo olionga nimbe ondo lenjipe Pulu Yemo popo topa sirimu.*

27-28 Yamboma pali ya mana walsikale mindi kolkolie pe kote tenjipe pilimbe koleana pungí ulu pulumu pelemo. Aku ulu pulumu paa sike pelemo mele ulu pulu te lupe paa pelemola. Akumu i sipe: Kirasini walsikale mindi 'Yambo aisilinge ulu pulu kerime omba manie pupili.' nimbe yu yuyu 'Walsikale tangi.' nirimu. Pe wale talo sipe kelepa ombá nakolo 'Yambo-

manga ulu pulu kerime nane lipu membo altopo kolonjembo.' nimbe naa ombá. "Yu ombá." ningu nokoko molemele yamboma 'Ulu pulu keri pelemo koleamo paa kamu munduku kelko kolea paa peangana puku molko konjiku mindi pangí.' nimbe* ene limbendo ombá. Ulu pulumu aku sipe pelemo. Yamboma kinié kolkolie pe kote tenjimbe koleana pungí akumu paa sike mele, aku sipe Kirasi ou olionga nimbe tenjirimu pe om̄ba temba mele akumu paa sikela.

10

¹ „Kirasi olionga nimbe kolonjirimumunge ungu te altopo niembo., Nomuna kinie kariyápana kinie kanopolie nilimolomone, mele sikema naa kanopo melemanga minime mindi angilimo kanolemolo. Melemanga minime kinie melemanga pikisa doro telemelema kinie aku-mane sike melema molemo mele we lipe ora silimo, yu yuyu mele sike te molo. Aku sipe Mosisini yambomane Pulu Yemo popo tonge mele ungu mane sirimuma* pe ulu peanga te wendo ombámonga minimu mele mindi.** Aku ungu manema pilku teringi uluma paa sike melema mele molo. Akumunge 'Pulu Yemo popo tamili.' ningulie aku ungu manema pilkulie kongi melema kalko Pulu Yemo siring-imene yambomanga ulu pulu kerime kamu kulumiyé naa tonjipe, Pulu Yemone ene kamu kanopa 'konopu peanga kake tepili molemele.' nimbe kanomba uluri naa tepa, 'Enene "Pulu Yemo kinie tepo kenjirimulu." ningu konopuni

naa pilku molangi.' nimbe uluri naa terimumunge*** alieli poniemanga pali ene Pulu Yemo popo tongendo ou pulu pulu teringi mele telu siku mindi tengendo kongi melema kalo pu opu teringi.

² Aku siku teringi ulumane enenga konopuma kamu kamu kulumiye tonjilkenje altoko kongi melema kalemelkaye? Kamu kamu kulumiye tolkanje walsikale Pulu Yemo popo toko kalko sikulie, enenga ulu pulu kerime manie pulke, kanu kinie 'Konopukundu umbuni te naa pepa, ulu pulu kerime we naa pelemomonga mongo naa limulú.' ningu pilkulie altoko kongi mele mare naa kalko aku uluma munduku kelemelka.

³⁻⁴ Nakolo kongi kao peleama kinie kongi memema kinie toko kaloringimenga mememanenenga ulu pulu kerime kamu kulumiye manda naa tonjirimungenge alieli ipulueli tangoli poniemanga pali Pulu Yemo altoko kongi melema kolloliku pukulie Pulu Yemonga ungu manema puluetoringimunge enenga konopuna ulu pulu kerime we pepa mindi purumu mele kelko piliringi.

⁵ „Pe kongi melema toko Pulu Yemo popo toko kaloringimenga mememaneyambomanga ulu pulu kerime konopuna perimuma manda kamu kulumiye naa tonjirimu, na pilipelie Kirasi ma koleana ombá tepalie nirimumuni, „Pulu Yemondo, nimbendo:

"Kongi mele toko nu kalko siringime kinie,
mele nu we siringi melema kinie,
konopu naa monjikulie nuni na

"Yambomanga ningu ma koleana kolonjeni pui." ningu umbu kangi te teko nosirinumu sikinu.

⁶ ‘Pulu Yemo kapi niemili.’ ningu
 ‘Tepene nomba pora sipili.’ ningu
 kaloringi kongi melema kinie,*
 ‘Ulu pulu keri telemolomanga kalopo sikimulu.’
 ningu kaloringi kongi melema kinie** akuma
 nu kanoko keri kanorunu.

⁷ Aku kongi mele kaloringime
 konopu naa monjirinumunge nane nimbundu:
 “Pulu Yemo, na ya molio kanoyo.
 Nuni nando “Teani pui.” nirinu mele
 ‘Teambo.’ nimbu ,nanga kangimu yambomanga
 nimbu
 nu popo topo simbu, ombó tekero.
 Nane aku sipu tembo mele
 ou bokuna toringi molemo kanumu.” nirindu.”.*
 nirimu.

⁸ „Sike Pulu Yemone yuyu yambomando “Teai.”
 nimbe ungu mane sirimu mele pilkulie tengendo
 kongi melema kalko yu siringi nakolo, Kirasini
 nirimu mele nikiru aku ungumunge ou Kirasini
 nimbendo:

“Kongi mele toko nu kalko siringime kinie,
 mele nu we siringi melema kinie,
 ‘Tepene nomba pora sipili.’ ningu
 kaloringi kongi melema kinie,
 ‘Ulu pulu keri konopuna pelemomanga
 kalopo sikimulu.’ ningu
 kaloringi kongi melema kinie, akuma kanokolie
 nu konopu naa siku kanoko keri kanorunula.”
 nirimu.

⁹ „Kongi mele kaloringimunge aku sipe nimbeline,
 pe nimbendo:
 “Na ya molio kanoyo. Nuni nando “Teani pui.”
 nirinu mele ‘Teambo.’ nimbu ombó tekero.”

nirimu. ‘Pulu Yemo olio kanopa peanga kanopili.’ ningyu ou popo tongendo kongi melema kaloringi ulu pulumu ‚Pulu Yemone, topa manie mundupe, kinié yu molemona nondopo kapola pumulú aulkemonga ulu puluconde pe nirimumu ‘Kamu wendo ombo tondolo mundupe pepili.’ nimbe yuni Yesusi Kirasindu “Tei.” nirimu mele pilipelie ombo terimu.*

¹⁰ Pulu Yemone yundu “Tei.” nirimu ulumu pilipe lipelie ‚Yesusi Kirasini, ‘Teambo.’ nimbe ombo yunge kangimu walsikale mindi yuyu kamu Pulu Yemo popo topa sirimumunge ‚Pulu Yemone kanopa peanga kanopalie, olionga ulu pulu kerime mundupe kelenjipe ‘olio yunge yambo kake telime molangi.’ nirimu.

¹¹ ‚Akumunge ungu te pea i sipe:‘ Walemanga pali Pulu Yemo popo tonjili yema* ola angilku popo tonjili kongono te pu opu telemele. Paa alieli ipulueli tangoli ola angilku ulu pulu kerime paa manda naa kulu tonjilimo kongi melema popo toko kalonjiku silimele.

¹² Nakolo pe orumu Pulu Yemo popo tonjili ye kanumuni yambomanga pali alieli telemele tengi ulu pulu kerime paa kamu manda kulu tonjimbe ulu te tenjimbendo yuni kamu walsikale mindi yunge toringi kangimu Pulu Yemo popo topa sirimu kinie ‚kongi melema toko kalko Pulu Yemo siringi ulu pulumu kamu manie purumu. Yuaku tepalie imbi ola molopili Pulu Yemo kinie melema nokombando, Pulu Yemonga ki umbukundu* pupe molorumu.** ‚Manapulu Yemo popo tonjiringi yemanga kongonomo pora naa nirimumunge alieli ola angilku

popo toko mindi angiliringi nakolo Kirasini walsikale mindi Pulu Yemo popo torumu kinie kapola terimuna we molorumu.„

¹³ Akuna molorumu mele kinié yandopa Pulu Yemone Yesusi yunge opa touma kamu topa manie mundumbe walemo wendo ombámonga we nokopa molemo.*

¹⁴ Yuni ‘Yambomanga ulu pulu keri telemele konopuna we pelemoma kamu manie pupili.’ nimbe yambomanga nimbe yuyu yunge meme walsikale ondo lenjipe kolorumu aku ulumuni yambo konopuna kake temba telemo yamboma Pulu Yemo kamu kamu kanopa peanga kanomba ulumu tenjirimumunge* altopa „Pulu Yemo pe melte popo topa naa kalombamonga ou molorumu mele kinié we molemo.„

¹⁵ Yuni olionga nimbe tenjirimumunge olio konopu kake tepili molomolo aku ulumundi Mini Kake Telimuni ungu talo nilimo. Ou Mini Kake Telimuni nimbendo:

¹⁶ “Na Ailimuni nimbendo:
 “Isirelene kalopa lirimu yamboma kinie
 kelepo tembo mele pe ungu konde
 nimbu panjipu mi lembo akumu i sipe:*

‘Nanga ungu manema „konopu monjiku
 ‘ Pilipu teamili.’ ningu molangi.’ nimbu,
 enenga konopuna pepili panjinjipu,
 ‘Ene teko molonge kinie
 nane ene kanopo peanga kanombo nirindu mele
 konopuni pilku konjengi.’ nimbu,
 nane kanu ungu manema boku mele
 enenga konopuna imbi tombo.” nirimu.”.**
 yuni nilimo.

17 Aku nimbeline ungu te pea nimbendo:
 ‘ “Enenga ulu pulu kerime kinie
 ‘Pulu Yemonga ungu manema naa pilipu temolo.’
 ningu pulue tolemele uluma kinie
 na altopo naa pilimbu.” nirimu.’.*
 nilimo.

18 Akumunge Kirasini olionga nimbe tenjirimu-munge Ailimuni olionga ulu pulu kerime ‘Manie pupili.’ nimbe siye kolorumuna kinié olione ‘Olionga ulu pulu kerime manie pupili.’ nimbu altopo kongi melema topo kalopo yu popo topo simulú aulke te naa lemo.

19-21 Angokeme, ‘olio Pulu Yemo paa sike molemo kolea paa kake telimunge suku pipili naa kolopo manda sumbi sipu pupu yunge kumbikerena molomolo.’ ningu tondolo munduku pilimelemonga pulu pokore i sipe:

‘Te:’* ‘Yesusini olionga nimbe yunge meme ondo lenjirimu mememone olionga ulu pulu kerime kamu ombo wendo pulimomonga kinié yunge mememone olio Pulu Yemonga kumbikerena manda pumulú.’ nimbu pilimolo.

‘Te:’ ‘Pulu Yemonga mana Suluminia Paa Kake Telimunge suku ‘We yamboma naa pang.’ ningu ou kerepuluna mulu wambale aili tondolo tene pipi siringi.** Nakolo pe Yesusi yambomanga nimbe kolonjirimu kinie kanu mulu wambalemo ,olakondo maniendo sipe, olá topa anju yando purumu. Yesusi toringi kinie yunge kangimu suku nirimu akumu*** Pulu Yemo yu paa sike molemona olio ,we yamboma pali, kinié manda pumulú aulke kondemo.**** Yunge mana kangimuni tenjirimumuni konopu

konde pepili ulu peangama tepo molopo konjipu pumulú aulke kondemo lipe nosinjirimumunge kepe, Pulu Yemonga kumbikerena kinié manda pumulú.' nimbu pilimolola.

‘Te:, ‘Kinié olionga Pulu Yemo popo tonjili ye aili paa olandopamone***** Pulu Yemonga yamboma nokolemomonga kepe Pulu Yemonga kumbikerena kinié pipili naa kolopo manda pumulú.’ nimbu pilimolola.

Akumunge,

²² Pulu Yemo molemona nondopo pamolo. ‘Pulu Yemo molemona nondopo pamolo.’ nimbulie nimulúmuni, Kirasini yunge mememo olionga konopuna kanjinjirimumuni olio ulu pulu keri te konopuna naa pepa konopu peanga tepe pepili molopo, ‘ou popo tonjiringi yemané no paa kake teli te lelkolie kangi peanga tepe angilipili Pulu Yemonga ulkena sukundu puringi mele,* olio aku sipu ulu peangama mindi tepo molopo konjipu, kolo toli ungu te konopuna naa pepili ‘Yuni kanopa peanga kanolemo uluma mindi teamolo.’ nimbu, ‘Yuni “Tembo.” nilimo mele paa sike temba.’ nimbu tondolo mundupu pilipulie** ‘Pulu Yemone “Tembo.” nilimo mele sike temba molo naa tembanje.’ nimbu konopu talo tepo kimbu naa sipu, olio Pulu Yemo molemona pipili naa kolopo nondopo pupu molamili.

²³ “Ene kinie tembo.” nimbe panjirimu yemone kolo naa topa “Tembo.” nilimo mele sike telemo kene ene ‘Yu ‘olio kinie tepo konjimbu.’ nimbe panjirimu mele sike temba.’ ningú ou tondolo munduku piliringi mele siye naa kolko,

ambolko konjiku naa likulie ‘yu paa sike omba temba.’ ningu konopu siku nokoko molangi.

24 ‘Anju yando konopu monjiku liku taponjei.’ ningí aulke te koroko pilku molai.

25-27 Yambo mare angenupili kinie liku maku naa toko ulsu molemele aku mele naa teai. Ene Kirasinge yamboma liku maku toko molkolie anju yando yamboma ‘Konopuna tondolo pupili molko, ‘Kirasi yu, sike.’ ningu tondolo munduku pilimele mele aku siku ningu pilku molangi.* niengi. Ailimuni yambomanga kote pilimbe walemo nondopa wendo ombá tekemo** pilkulie i “Teangi.” nikiru mele tondolo munduku teko molai.

‘Yesusini olionga nimbe yunge toringi kangimu Pulu Yemo popo tonjipe sirimu,*** ungu sikema pilku likulie kelko ‘Naa pilimolo. Ulu pulu kerime we tepo molamili.’ ningu munduku kelko ulu pulu kerime taki taki teko mindi molongi liemo altoko ulu pulu keri tengema kulu tonjimbe mele Pulu Yemo popo toko singí melte paa naa lemo. ‘Ungu sikemo pilku likulie altoko munduku kelemelemonga, ‘Pulu Yemonga kote walemo wendo ombá kinie tepe paa aili nomba pelemomone yunge opa touma nombá kinie olio pea nombá.’ ningu pilku pipili kolko mindi molonge akumunge ‘Maku toko anju yando enenga yamboma ‘Konopu tondolo pupili.’ niei.’ nikiru.

28 Yambo tene Mosisini ungu mane sirimuma ‘Naa pilipu tembo.’ nimbe pulue torumu kinie ye talone molo yepokone kanoko ningu siringi

kinie yu kondo naa kolko sumbi siku kamu toko konjiringi.

²⁹ „Ou aku sike teko kenjiringi yamboma aku siku mindili siringi, liemo ‘yambo tene Pulu Yemonga Malo* ‘Yu uluri molo.’ nimbe mundupe kelepa ‘ungu taka tonjipe’, Pulu Yemone ungu konde nimbe panjipe mi lerimu ungumu Kirasinge mememone tondolo mundunjirimu aku mememone kanu yambomo ‘Pulu Yemonga yambo konopu kake telimu molopili.’ nirimu aku mememo ‘uluri molo’ nimbe ungu taka tonjipe, Pulu Yemone olio konopu monjipe lipe taponjilimo mele lipe ora silimo Mini Kake Telimu** ungu taka tonjilimo aku yambomo papu olandopa mindili nombá molo molo.’ konopu lekemeleye?

³⁰ Aku nikirumunge ungu talo i sipe bokuna molemo:

Te: “Teko kenjilimelemenga pundu toli kongonomo

nanga kongonomo.

Nanu mindi pundu topo ene mindili simbu.

‘Yambo te lupene aku naa temba.,’

nimbe aku ungumu molemo.*

Te: “Ailimuni yunge yambomanga kotemo yuyu tenjipe pilimbe.”

nimbe aku ungumu molemola.** Aku ungutolo nirimu „Pulu Yemo olio pilipulie ‘aku siku yunge Malo kinie Malonga mememo kinie Mini Kake Telimu kinie teko kenjingí yamboma sike paa mindili nonge.’ nimbu pilimolo..”

³¹ Konde molopa mindi puli Pulu Ye paa tondolo puli olandopamone yambo tendo mumindili

kolopalie ‘Mindili nani.’ nimbé liemo papu yu paa mini wale mundumbe. ‘Aku kene maku topo anju yando yamboma ‘konopu tondolo pupili.’ niemili.」*

³² Ene ou Pulu Yemonga ungumu pulu pulu pilkulie pilku liringi kinie teringi mele altoko piliei. Ene mindili siringi kinie we mindili nongo tondolo munduku molko Pulu Yemo munduku naa keleringi.

³³ Wale mare ene liku yambomanga kumbikerena anjiku ene ungu tako tonjiku ‘mindili nangi.’ niringi. Wale mare aku siku mindili noringi yamboma ene kinie tapu toko molko liku taponjiringila.

³⁴ Ka siringi ka ulkena peringi yamboma enene kondo koloringi. ‘Enenga mele paa peanga aliel i lepa mindi pumbe melema we lemo.’ ningu pilkulie ‘Molko kenjengi!’ ningu enenga mana melema liringi kinie ‘We liengi.’ ningu we siye kolko konopu siringi. Aku siku teringi walema altoko konopu liku munduku piliei!

³⁵ Ou aku siku teringi mele altoko pilkulie ‘Sike lipe taponjilimo. Sike aku sipu molomolo.’ ningu tondolo munduku piliringi mele kinié munduku naa keleangi. Tondolo munduku pilku molonge kinie akumunge mele kaloli peangama ene aili teko lingí.

³⁶ ‘Pulu Yemone olio “Teai.” nilimo mele temolo kinie yuni “Simbu.” nimbe panjirimu mele peangama limulú.’ ningu pilkulie tondolo munduku pilimele mele munduku naa kelko, teko mindi molangi. Munduku kelenge kinie naa lingí.

³⁷ Ungu te pilipulie aku sipu nikiru. Aku ungumu i sipe:

'Wale layetolo mindi omba pumbe kinie
"Ombó." nirimu yemo sike ombá.*

Yu walsikale lkisipe ombá.

³⁸ "Nane 'yambo sumbi nilime' nimbu
kanolio yamboma nane nimbu molio mele
'Sike.' ningu tondolo munduku pilimelemonga
conde molko konjiku mindi pungí.
Nakolo ningu tondolo munduku pilimele mele
munduku kelengi liemo
na ene kinie konopu naa simbu." * nirimu.'
nimbe aku sipe molemo.

³⁹ Nakolo olio yambo ningu tondolo munduku
pilimele mele munduku kelkolie kolea kerine
pulimele yambomanga yamboma naa molemolo.
Olio 'Sike.' nimbu tondolo mundupu pilimolo
yamboma Pulu Yemone lipé taponjipe, mindili
nolemelka aulkena wendo lipé, 'yu kinie pea
molko konjingí aulkena pangí.' nilimo yamboma
molemolo.

11

¹ "Pulu Yemo 'Sike.' nimbu tondolo mundupu
pilimolo.", nikiru* aku tondolo mundupe pilil-
imunge ungu pulumu i sipe: Pulu Yemone olio
"Simbu." nimbe panjirimu melema 'Paa sike
limulú.' nimbu tondolo mundupu pilipu nokopo
molemolo. Melema mongone naa kanolemolo
nakolo 'Mele akuma paa sike lemo.' nimbu
tondolo mundupu pilimolo.**

² Yambo ou moloringimene aku siku ningu
tondolo munduku piliringimunge Pulu Yemone

ene kanopa peanga kanopalie ‘Teko konjikimili.’ nirimu.

³ Pulu Yemone nilimo mele olio ‘Sike.’ nimbu tondolo mundupu pilimolomonga ‚Mosisini bokuna torumu mele pilipulie,* ‘Pulu Yemone mulu kinie ma kinie tembando “Wendo opili.”’ nirimu kinie ungumuni mulu matolo wendo orumu.’ nimbu pilimolo. ‘Akumunge mele naa lerimu melemane Pulu Yemone olio kanolemolo melema sike terimu.’ nimbu pilimolo.

⁴ Epelene Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molorumu-munge Pulu Yemone kanopa peanga kanorumu mele te Pulu Yemo popo topa kalopa sirimu nakolo Kénene Pulu Yemo popo topa kalopa sirimu melema Pulu Yemone kanopa keri kanorumu.* Epelene Pulu Yemo ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilirimumunge Pulu Yemone ‘Epele ye sumbi nilimu’ nimbe kanorumu. Yuni Pulu Yemo popo topa kalopa sirimu melema Pulu Yemone konopu monjipelie “Papu tekeno.” nirimu. Aku ulumuni Pulu Yemone ‘Epele ye sumbi nilimu’ nimbe kanorumu mele olio lipe ora sirimu. Epele ou kolorumu nakolo ‚yunge temanemo bokuna molemona, yuni Pulu Yemo ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilirimumunge olio kinié ‚Pulu Yemo kapola popo tomolo mele, ungu we nimbe silimo.

⁵ Inokene Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molorumu-munge naa kolorumu. Yu konde molopili Pulu Yemone yu lipe memba purumu.* Pulu Yemone yu lipe memba purumuna yambomane yu naa

kanoko liringi. Pulu Yemone Inoke lipe memba naa pupili Inokene Pulu Yemo kanopa peanga kanorumu uluma terimumunge Pulu Yemone aku terimu.

⁶ Yambo tene ‘Pulu Yemo popo topo kapi niembo kene yu molemona nondopo pambo.’ nimbeline, ‘Pulu Yemo sike molemo. Yu molemona pupu “Teko konjiku liku taponji.” nimbú kinie sike tepa konjipe lipe taponjimbe.’ nimbe tondolo mundupe pilipelie yunge kumbikerena manda pumbe. Aku sipe naa nimbe pilimu liemo paa manda naa pumbe. Akumunge Pulu Yemone nilimo mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe naa pilipelie Pulu Yemone kanopa peanga kanomba ulu mare paa manda naa temba.

⁷ Noane Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molorumu-munge Pulu Yemone yundu “‘Mana umbuni te wendo opili.’ nimbú tekero.” nirimu kinie* pilipelie, Noane ‘Sike nikimu.’ nimbe ‘Pulu Yemone “Tei.”’ nirimu mele pilipe manda lepa, nona lemba sipi aili te tepa mimi terimu. Pulu Yemone “tembo” nirimu mele sike ou walsikale kepe yambomane naa kanoringi nakolo Noane ‘Sike nikimu.’ nimbe pilipelie sipi te tepa mimi terimu. Aku terimumunge no torumu kinie yu kinie yunge yamboma kinie kapola moloringi** nakolo we yamboma kinie melema pali none torumu. Yuni Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipelie ‘terimu, ulumuni Pulu Yemone yamboma kanopa keri kanopalie tomba terimumu yamboma lipe ora sirimu. Aku sipe nimbe pilir-

imumunge Pulu Yemone 'yu ye sumbi nilimu' nimbe kanorumula.***

⁸ Eporayamone Pulu Yemone nirimu mele 'Sike.' nimbe tondolo mundupe pilipe molorumunge Pulu Yemone yuntu "Nu moleno koleamo munduku kelko pe simbu koleana pui." nirimu kinie pilipelie kanu koleamo suluna lerimumunge ou naa kanoru nakolo ungumu pilipe lipe tenge panjipe we walu purumu.*

⁹ Pulu Yemone nirimu mele 'Sike.' nimbe tondolo mundupe pilirimumunge Pulu Yemone "Simbu." nimbe panjirimu koleana pupelie ye omba angilili akuna kamu perimu. Sike ulke te kamu naa takopa, sele ulke te takopa pelipe aku koleana andorumu. Pe anjupe Pulu Yemone Eporayamondo "Simbu." nirimu koleamo Eporayamo yunge malo Aisake kinie Aisake yunge malo Jekopo kinie eltendo aku sipela nirimuna pilkululie elte kepe, eltenga yamboma kinie, sele ulke takoko peringi.*

¹⁰ 'Pulu Yemone yuyu pilipelie kolea aili tenga kamu angilimbe ulkema takopa pora sirimu koleana pe walse kamu pembo.' nimbe pilipelie Eporayamone 'Isili ou sele ulkena pembo kinie mandala. Uluri molo.' nimbeline sele ulkena perimu.

¹¹ Eporayamo ambolango membá* poniema pora nirimu,** yunge ambo Sera wayongono perimu, nakolo Pulu Yemone nirimu mele 'Sike.' ningu tondolo munduku pilkulu moloringilimunge Pulu Yemone elte tondolo sirimu kinie ambolango meringili.*** 'Pulu Yemone "Tembo." nimbe panjilimo mele sike

telemo. Kolo naa tolemo.' ningu pilkululie meringili.

¹² Akumunge ye te anda lepa ye kololi mele molorumu yemo yambo paa aisilinge anda kolepamo molorumu. Yambo kombukandipi mele molo kou okiya mele kambu paa manda naa tonge yamboma yuni kalopa lirimu.

¹³ Kanu yemane* Pulu Yemo 'Sike.' ningu tondolo munduku pilku mololiku pukulie koloringi. Ene ma koleana ou we molkolie Pulu Yemone "Simbu." nimbe panjirimu melema ou naa liringi. 'Pe sike limulú.' ningu konopuni piliringi akumu suluna mele lerimuna mongone mele kanokolie 'Likimulu.' ningu konopu siku molkolie yambo moloringi kinie pipili naa kolko "Olio ya ma koleana yambo ponenge lepo ombo angilimolo." niringi.

¹⁴ Yambomane aku siku nilimele kinie pilipulie 'Enenga kamu molonge kolea te koroko kanoko lingíndu nilimele.' nimbu pilimolo kanumu, akumunge , 'kanu yema aku siku ningu piliringi.' nimbu pilimolo.

¹⁵ Kolea munduku kelko oringi koleana 'kelepo pumulú.' ningu pilimelkanje ene kelko manda pulimelka.

¹⁶ Nakolo molko oringi kolea akumu altoko konopu kimbu siku naa molkolie 'kolea paa peanga olandopa te lupe akuna pamiliya.' ningu piliringi. Aku koleamo mulu koleamo. Aku-munge Pulu Yemone 'yu sike' ningu tondolo munduku pilimele, yamboma akuna molangi.' nimbe kolea aili 'peanga te' tepa mimi terimumunge kolea Kenane yamboma kanu yemane

enenga Pulu Yemo molopa telemo mele ning
siringi kinie Pulu Yemo yu pipili naa kolorumu.

17-18 Pulu Yemone ‘Eporayamone “Tei.” nimbú mele sike pilipe lipe tembanje kanambo.’ nimbe manda lerimu kinie Eporayamone ‘Pulu Yemone “Tembo.”’ nirimu mele sike temba.’ nimbe tondolo mundupe pilipelie yunge malo Aisake Pulu Yemo popo topa kalopa simbe terimu. Sike ou Pulu Yemone Eporayamondo nimbe panjipelie nimbendo: “Nunge malo Aisakene kalopa limbe yamboma mindi “Nuni kalko lini.” nimbu, nimbu panjirindu yamboma molonge.” nirimu* nakolo aku pilipe ‘Sike nikimu. Sike aku sipe temba.’ nimbe pilipelie yunge malo telu mindi molorumumu aku sipe temba terimu. ‘Eporayamone Aisake kalomba terimu kinie Pulu Yemone “Molo!” naa nilkenje sike kamu topa kalka.»

19 Eporayamone konopuni pilipelie, ‘Aisake kolomba kinie Pulu Yemone ‘yu lomboropa ola moloi.’ nimbé kinie mandaconde molomba.’ nimbe pilirimu. ‘Eporayamone ‘Aisake kondé molopili manda ulkendo membo pumbu.’ nimbe pilirimu. ‘Pulu Yemone ou “Nu kinie malo Aisake kinie tembo.” nimbe panjirimu mele ‘Sike temba.’ nimbe pilipe malo konopu talo naa kimbu sipe topa kalomba terimu, kinie Pulu Yemone “Molo!” nirimumunge yunge kangomo kolopa leli none terimu akumu kelepa kondé molopili lirimu.

20 Aisakene Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molorumumunge yu kolombando malo ‘akilio, Jekopo

kinie malo „komo, Isotolo ungu peanga tondolo te nimbe sipelie pe Pulu Yemone nokomba kinie teko molongele mele ou nimbe sirimu.*

²¹ Jekopone Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molorumu-munge yu paa anda lepa apulu ambolopa andorrumumu ambolopa pi polopa ma kanopa Pulu Yemo kapi nimbe imbi ambolopa ola linjirimu.* Kolomba tepalie yunge malo „konopu monjirimu, Joseponga kango „akiliomo kinie komomo, tolo ungu peanga tondolo te nimbe „sipelie pe Pulu Yemone elte nokomba kinie teko molongele mele nimbe, sirimu.**

²² Josepone Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molorumu-munge Josepo yu nondopa kolomba tepalie yunge Isirele yambomando* nimbendo: “„Ya kolea Isipi kamu naa molonge. Pulu Yemone “Simbu.” nirimu koleamo sike pe walse kamu simbe akuna sike kamu puku molonge kene ene pe kolea Isipi munduku kelko Pulu Yemone “Simbu.” nirimu koleana pungí tekolie nanga onomo ya naa lepili, mengo puku aku koleana kamu ono teangi.” nirimu.**

²³ Mosinge anumu lapatolone Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilkulu moloringilimunge Mosisi mengololie yu oli yepoko lopi teringili. ‘Yu kango paa peanga.’ ningu kanokolo ‘Pulu Yemone lipe taponjimbe kango te lémo.’ ningu kanokololie Isipi ye nomi kingimuni yunge Isipi yamboma kinie ungu mane sipe panjipelie “Ipuru yamboma kango mengema pali toko konjengi.” nirimu mele

palue tongelendo pipili naa kolkololie kangomo
oli yepoko lopi teringili.*

24 „Pe Isipi ye nomi kingimunge lemenuni Mosisi nona kanopa lipé ‘Nanga kangomo’ nimbe nokorumu nakolo Mosisi yu Isipi ye nomi kingimunge ulkena molopa ai lepalie, Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipelie “Na „Pulu Yemonga Isirele yambomanga ye te molio akumunge na, Isipi ye nomi kingimunge lemenunge malo na naa molombo.” nirimu.

25 „Isipi ye nomi kingimunge ulkena, konopu siku ulu pulu kerime teringi mele ‘wale mare pea teamili.’ nimbe naa pilipelie ‘Pulu Yemonga yamboma umbuni melemele mele aku sipu meambo.’ nimbe pilirimu.*

26 Yuni konopuni pilipelie ‘Isipi koleana mele aisili aisili peangama nanga nosilkenje uluri molo.’ nimbe pilipelie ‘Pulu Yemone “mele peanga simbu.”’ nirimu melema pe limbu.’ nimbe pilipelie, ‘Pulu Yemone “‘Nanga yamboma nokopa konjimbe.’’ nimbu lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu mindili singí nombá mele* naaku sipu mindili nombó kinie paa peanga.’ nimbe pilipe molorumu.

27 Mosisi Isipi mundupe kelepa purumu kinie Isipi ye nomi kingimuni yu kinie mumindili kolorumumunge pipili kolopa kowa naa purumu. Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilipe molorumumunge yu Isipi mundupe kelepa ‘kolea ku leline’ purumu.* Yambomane mongone naa kanolemele yemo

konopuni mele kanopalie yu Pulu Yemone ‘Tei.’ nirimu mele pilipe tembando siye naa kolopa tondolo mundupe terimu.

28 Isirele yamboma Isipi moloringi kinie, Pulu Yemone Mosisindu nirimu mele Mosisini ‘Sike nikimu. Sike aku temba.’ nimbe tondolo mundupe pilipelie yuni Isirele yambomando nimbendo: “Pulu Yemonga angellomone enenga kango komolayema kinie kongimenga komolayema kinie ‘naa topili.’ ningu kongi sipisipi molo meme walo mare tokolie memema kolko ulke kerepulumanga ape kanjinjengi. Naa tenge kinie komolayema sike tomba.” nirimu. Pe yunge ungumu pilku likulie teringi kinie Pulu Yemonga angellomone enenga komolayema sike naa torumu.*

29 Isirele yambomane ‘Pulu Yemone “Tembo.” nirimu mele sike temba.’ ningu tondolo munduku pilku moloringimunge Nomu Kondoli kumbulupe mamo we lerimu kinie nekendo puringi. Nakolo Isipi yemane Isirele yamboma tongendo akiliku lombili puringi kinie nomo kelepa ombo nunumu sipe ene lipe aki torumu kinie no wangoko koloringi.*

30 Jeriko taono ,‘yamboma enenga opa touma naa wangi.’ ningu, kou pala paa aili tondolo te teringi nakolo Isirele yambomane ,‘kokele kolea Kenane sukundu puku Jeriko lerimuna pukulie, ‘Pulu Yemone “Tembo.”’ nirimu mele sike temba.’ ningu tondolo munduku pilkulie, palana makaye tekopuku molangi wale yepoko pakara ombo purumu kinie yepoko pakara akumunge kou pala kanuma kalalu nirimu.*

³¹ Wapora ambo Reyapo Pulu Yemone nirimu mele 'Sike.' nimbe tondolo mundupe pilipe molorumumunge Isirele ye talone 'Jeriko yamboma nambe telemelenje?' ningulu kanoko panjingilí oringili kinie yuni elte lipe taponjipe "Nanga ulkena sukundu wangili." nimbe lipe lopi tepa monjirimumunge Isirele yambomane Jeriko, yambo Pulu Yemonga ungu naa pilku liringi yamboma ongo toringi kinie yu naa toringi.*

³² Pulu Yemone nirimu mele 'Sike.' ningu tondolo munduku pilku moloringimunge Pulu Yemone yu 'Sike.' ningu tondolo munduku piliringi yambo kanuma lipe taponjirimu yambo marenga temanema pea tamboyen? Tolkanje ena we pora nilke. „Olionga anda kolepali, Gidiono keme, Barake keme, Samisono keme, Jepita keme, Depisi keme, Samuele keme,* Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuna pilku yamboma ningu siringi yema** ene kinie temane mare topo silke nakolo aku temanema topo simbu ena te naa lekemo.

³³ Pulu Yemone nirimu mele 'Sike.' ningu tondolo munduku pilku moloringimunge olionga anda kolepali marene ye nomi kingi marenga ami yema kinie opa tekolie enene nokoringi koleama toko kaloringi. Marene 'Yamboma molko konjengi.' ningu ulu sumbi nilime teko nokoringi. Marene Pulu Yemone "Ene tepo konjimbu." nimbe panjirimu mele ene molangi sike wendo orumula. Marene 'Lopa posí llayonone olio naa nomba konjipili.' ningu kerema pipi siringi.*

³⁴ „Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilku moloringimunge yuni ene lipe taponjirimuna, marene tepe aili tepa norumumu ‘Naa nopili.’ niringi.* Marene ‘Opa teli lou pulsene naa tangi.’ ningu kowa puringi.** Mare ou enge te naa perimu nakolo pe enge pepili moloringi.*** Mare opa tengendo paa ye enge nilime molko, enenga opa tou ami yema toko munduringila.****

³⁵ „Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilku moloringimunge, yambo mare koloringime kelko lomboroko ola moloringi kinie anupilini ‚ene konde moloringi kinie, kelko liringila.*

Nakolo mare ka siku ‘Mindili nongo kolangi.’ ningu kopene tokolie ningindu: “Enene ‘Pulu Yemonga ungumu mundupu kelemolo.’ ningí kinie ‘We pang.’ nimulú.” niringi kinie ‘Kolomulu liemo kelepo lomboropo ola molopo, kamu paa konde molopo konjipu mindi pumulú.’ konopu lelkolie enenga opa toumane niringi mele naa piliringimunge toko konjiringi.

³⁶ Mare ungu taka tonjiku ka pulsene tondolo toko, mare ka senene ka toko ka ulkena panjiringila.

³⁷ „Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilku moloringi yambo, mare ‘Kolangi.’ ningu kouni toringi; mare ‚konde molangi, so liku suku singine kolomongo teringi,* mare opa teli lou pulsene toko konjiringila.** Mare mulu wambale molo torumu kinie kongi sipisipi molo mememanga kangime liku panjiringila. Melema molo topa paa koropa

pupili moloringila. Mare mindili noringi. Mare yambomane teko kenjiringi.

38 Mare kolea ku lelimenga kinie, ma pangimenga kinie, kou kandemanga kinie, ma angamanga kinie, puku peliku andoringi. Kanu yamboma mindili siringi nakolo Pulu Yemo 'Sike' ningu tondolo munduku pilku moloringi akumunge mana we moloringi yamboma kinie, kanu yamboma kinie, pea teluna papu naa moloringi. We yambomane 'Pulu Yemone nirimu mele 'Sike.' ningu tondolo munduku piliringi, yambo kanuma 'yambo kerime' ningulie toko makororingi nakolo kanu yamboma kinie we yamboma kinie telu sipe molo. Ene Pulu Yemonga ungumu pilku moloringi, we yamboma naa piliringimunge ene we yamboma kinie pea teluna papu naa moloringi.

39 Ya nikiru yambomane pali 'Pulu Yemone "Tembo." nirimu mele sike temba.' ningu tondolo munduku pilku moloringimunge Pulu Yemone ene kanopa peanga kanorumu mele 'Piliengi!' nimbe lipe ora sirimu. Aku sike nakolo ma koleana moltkolie Pulu Yemone "Simbu." nimbe panjirimu melema naa liringi.*

40 Pulu Yemone mele olandopa olandopa terimuma yuni nimbe panjipe mi lerimu ungu oumu* pepili moloringi yamboma kinie, pe kinié nimbe panjipe mi lerimu ungu kondemo* pepili molemolo yamboma kinie, 'pea pali walsikale simbu.' nirimumunge ene ou naa liringi.**

12

¹ Ou yambo paa aisili aku siku Pulu Yemone nirimu mele ‘Sike’ ningu tondolo munduku pilkulie* teko konjiku moloringimunge aku sipu olio tepo konjimulú mele liku ora silimele kene kanopo pilipulie pe kinié olio kepe aku sipu mele peangama limulundu Pulu Yemone owe te mako torumu owemonga ‘Lkisiku pang.’ nirimuna pilipulie ‘Paa lkisemili.’ nimbu olio lipe naa taponjilimo ulu lupe lupema mundupu kelepo, ulu pulu kerime kepe ‘Olio naa ambolopa pipi naa sipili.’ nimbu siye naa kolopo konopu tondolo pupili keru kuru lipu lkisemili.**

² „Tondolo mundupu lkisimulundu, olio tondolo mundupu pilimolo ulu pulumunge pulu ye Yesusi* mimi sipu kanolipu** pamili. ‘Tondolo mundupu pilipu, tepo konjipu, siye naa kololipu pumulú ulu pulumu yula.’ nimbu yu ‚tepa molorrumu mele kinie molemo mele kinie nilimo mele kinie ‘Sike.’ nimbu tondolo mundupu pilimolo mele, siye naa kolopo pilipu pamili. Yuni terimu mele manda lepo teamili. Yu pilipelie, ‘Pulu Yemone “Tei.” nilimo mele tepo konjimbu kinie paa konopu sipu molopo konjimbu.’ nimbelie yu mindili nomba unju perana kolorumu. We yambomane unju perana kolemele yamboma ‘yambo kerime’ nilimele*** nakolo Yesusi unju perana uku toko panjingimunge pipili naa kolopa konopu aisili lipe naa mundupelie akuna angilipe kolorumumunge kinié ‚melema pali nokombando, Pulu Yemo kolea nokopa molemo polomonga ki umbukundu yu pupe molemo.’****

³ ‘Olio siye naa tepili.’ ningu Yesusi terimu

mele mimi siku pilieyo. Ulu pulu keri teli yambomane Yesusi kinie mumindili kolko mindili siringi kinie yu tondolo mundupe molorumu mele mimi siku pilku molayo. Yu aku siku teringi kinie molorumu mele ningu kanokolie ene sike konopu tondolo pupili molko, mini wale naa munduku tondolo munduku pilimele mele munduku naa kelenge.

⁴ Ene sike ulu pulu kerime teli yambomane ‘mindili nangi.’ ningu ene teko kenjilimele kinie tondolo munduku molemele nakolo telemele ulumuni enenga yambo te ou topa naa konjirimu kanumu.

⁵⁻⁶ ‘Pulu Yemonga bokuna molemo, ungu tene ‘ene tondolo munduku molangi.’ nimbe ene ‘yunge ambolangoma’.* nimbeline enendo nirimu ungumu komu síngi lemo. Aku ungumuni nimbendo:

“Nanga ambolangomo,
 Ailimuni yambo konopu monjilimoma
 ‘Molko konjengi.’ nimbe mindili silimo.
 ‘Yunge ambolangoma molangi.’ nilimo yambo
 akuma
 kopene tolemola. Akumunge
 Ailimuni ‘Nanga ungumu pilipili.’ nimbule
 mindili simbu kinie ‘Akumu uluri molo.’ naa
 ningu,
 yuni nu iri topa mane simbe kinie
 umbuni aisili naa kolani.” **
 nirimu.

⁷ ‘Pulu Yemo olionga Lapamone ‘olio yunge ambolangoma.’ nimbe aku telemo.’ ningulie mindili nonge molo umbuni te ene kinie wendo ombá kinie ‘Pulu Yemone ‘yunge ungumu pilku

teangi.' nimbe tekemo.' ningu tondolo munduku molangi. Ambolango te yunge lapane mane naa silimo ambolango te molemoye? „Molo..”

⁸ (Ambolangoma pali enenga lapalini 'Molko konjengi.' ningu kopene toko mane silimele) akumunge Pulu Yemone ene 'Molko konjengi.' nimbe mindili naa simu liemo ene wangan-goma molemele, yunge ambolango sikema naa molemele.

⁹ Imu piliengila: Olio ambolangoma molorumulu kinie olionga ya mana lapalini 'Molko konjengi.' ningu mindili siku mane siringi kinie olione enenga unguma lipu ai sipu taka lepo molopo 'Papu tekemele.' nimbu molorumulu. Aku liemo olionga minime kinie konopuma kinie nokolemo Lapamone olio mane silimo kinie 'Alieli konde molopo konjipu mindi pamili.' nimbylie yunge ungumu paa olandopa pilipu lipu taka lepo molomulu liemo papula.

¹⁰ Wale laye kolo mele olionga lapalini olio 'Molko konjengi.' ningulie eneno konopuni pilkulie mindili siku mane siringi, nakolo Pulu Yemone pilipe konjipe olio sumbi sipe mane silimo akumuni olio alieli paa lipe taponjilimo. Yu kake telemo mele olio 'aku sipe kake tepili.' nimbylie aku telemo.*

¹¹ Olionga lapalini 'Molko konjengi.' ningulie olio mindili silimele kinie konopu naa sipu molemolo. Mindili nombolie konopu keri mindi panjipu molemolo. Nakolo ou mane silimele kinie pilipu lipulie pe ulu sumbi nilime tepo konopu pe nipili taka lepo molemolo.

¹² Akumunge,* yamboma keru kuru liku lk-

isilimele kinie** enenga kime enge naa nimbe pange tepa maniendo sipe we lemo kinie ola liku enge nipili we lkisiku, enenga koporongoma limo kinie munduku naa kelko tondolo munduku we lkisilimele mele ene aku siku teangi. Kangi molo konopu pange temba kinie tondolo pupili ola angilku kongono siye naa kolko tondolo munduku teangi.

¹³ 'Kimbu keri lemo yamboma enenga kimbuma kamu keri naa lepili. Altopa peanga lepili.' ningulie aulke sumbi niline pangi.*

¹⁴ Yamboma kinie konopu teluna pupili taka lelko molko konjingí uluma tondolo munduku teko molko,* enenga konopuma kinie kangime pali 'Pulu Yemonga' ningu Pulu Yemone kanopa 'kake telemo' nimbe kanolemo uluma tondolo munduku teko molangi.** Aku naa tenge kinie Ailimu naa kanonge kene aku teai.

¹⁵ Ene mimi siku kanoko molonge mele i sipe: Pulu Yemone ene we kondo kolopalie lipe taponjirimu aulkemo ene yambo te mundupe kelemba kene mimi siku kanoko molai.* Unju te mongo kombili telime tolemo aku mongomanga te liku langi kalemelena suku mundulimele kinie langime pali kombili telemo,** aku sipe mele enenga yambo te molopa kenjimbe kinie ene pali yu manda manjiku teko umbuni ene kinie pepili molko Pulu Yemone 'ene kalaro molopili molemele' nimbe kanomba kene mimi siku kanoko molangila.***

¹⁶ Wa ulu kerinele naa teko, Pulu Yemone 'Ambo yema kangikundu ulu teangi.' nirimu mele mindi pilku teko molangi. Ou Isone Pulu

Yemo bulu sirimu mele aku siku naa teangila. Isoyu komomo molopalie lapane monge mele simbema ‘uluri molo’ nimbe angenuni langi te ‘nopili.’ nimbe sirimu kinie ‚engelene kolopa langi lipe nombando, lapane monge mele simbe terimuma pali angenundu ‘Lieni!’ nirimu* mele aku siku enene Pulu Yemo bulu siku aku naa teai.

¹⁷ ‘Yu sike Pulu Yemo bulu sirimu.’ nimbu pilimolo mele i sipe: Pe Iso lapa Aisakene kango akilio Jekopo monge melema kamu sirimu kinie yu ‘paa liemboa.’ nirimu kinie ‚Pulu Yemone, “Molo!” nirimu. Yuni lapando “Na molombo mele ungu peanga te ningu si.” nimbe mawa tepa kola terimu nakolo ou tepa kenjirimu mele mundupe kelepa altopa ulu peanga te temba aulke te naa lerimu* kanumu. ‚Akumu pilkulie ungu pulumu mimi siku piliei..

¹⁸ ‚Ene mimi siku kanai.’ nikirumunge ungu pulu te i nikirula: „ Ene ‚mulú, tengə oringi molemele mulúmu kinie ou Isirele yamboma nondoko moloringi ‚mulú Sainai, kinie lupe lupe. Ene kinié molemele mulú kanumu ‚mongone kanoko, kini ambolonge aulke te naa lemo. Isirele yamboma nondoko moloringi mulú Sainai akuna kuli tepe mele aili tepa nomba, kupe pombera toli aili tene aki topa, ikilie paa aili tepa tepa, sumbulu paa aili tepa topa, poporome tondolo mundupe topa, kariapá tepa, mulu torumu mele kanoko pilku moloringi.*

¹⁹ Akuna biyukele te ungu paa tondolo mundupe nimbe, yambo tene ungu tondolo mundupe nirimu pilkulie yamboma mini wale munduku Mosisindu ningindu: “,Pulu Yemone,

oliondo altopa „sumbi sipe, naa nipili.” niringi.*

²⁰ Ungu pilkulie mini wale munduringi akumu i sipe: „Yambo te molo, kongi te kepe muluna nondopa pupe olando pumbe temba kinie kouni toko konjengi.”.* nirimumunge pilkulie mini wale munduku aku siku Mosisindu niringi.

²¹ Ulu mare wendo orumu kanokolie mini wale munduringi uluma Mosisi yu pilipe kanopalie “Na kepe mini wale mundupu pungu pungu nikiru.” nirimu.*

²² Isirele yamboma aku mulúna puringi, nakolo ene „pepá topo sikiru yamboma Pulu Yemone pe nimbe panjipe mi lerimu ungu kondemo pepili molemele yamboma* ene Pulu Yemo molomu, mulú Sainai none teli mulú tenga naa ongi molemele. Ene „Pulu Yemo molemo, mulú Sayono ongi molemele. Akumu kolea aili Jerusalleme. Aku kolea ailimu konde molopa mindi puli Pulu Ye tondolo pulimu molemo kolea mulu koleana lemo koleamo. Angello kambu manda naa tolime konopu siku maku toko molemelena ene ongila.

²³ Akuna Pulu Yemonga yamboma, enendo “Nanga ambolango komomo.” nilimo* yamboma molemelena oringila, kanu yambomanga imbime mulu koleana boku tengah molemo yamboma. Yambomanga pali kote pilipe apuruli Pulu Yemo molemona oringila. „Yesusi kolonjirimunge, Pulu Yemone kanopa ‘yambo sumbi nilime’ nimbe kanorumu yamboma koloringi kinie ‘mulu koleana kapola wang.’ nirimuna puringi molemelena oringila.

²⁴ Ungu kondemo ‘kamu wendo opili.’ nimbe

terimu ye Yesusi molemona oringi molemelela. ‘Olionga ulu pulu kerime kinie kalaroma pali kamu manie pupili.’ nimbe akuna memba pupe tanda sirimu meme molemo koleana ongila. Aku mememo kinie ou Kénene ‘Epele kolopili.’ nimbe Epele torumu kinie yunge mememo* ombla purumu memetolone ungu niringilitolo telu sipe mele molo. Akumunge memetolo kepe telu sipe mele molola. Yesusinge mememone ungu nilimo akumu olandopa, akumunge yunge mememo olandopala. Aku mememo molemo koleana oringi.

25 „Akumunge ene kanai!„ Ungu nilimo yemonga ungumu paa mimi siku pilku molangi. Pulu Yemone ou ya ma koleana „mulú Sainai molopalie, olionga anda kolepalime ungu tondolo mare nimbe sipe lepi lepi torumu kinie ‘Naa pilimulú.’ niringi kinie teko kenjiringimunge umbuni sirimu kinie ene kowa pungí aulke te naa lerimu. „Mana moloringimunge aku sipe liemo, kinié Pulu Yemone mulu koleana molopalie ungu tondoloma oliondo yando nimbe sipe lepi lepi tolemo kinie ‘Naa pilimulú.’ nimbu bulu símulu liemo mindili simbe kinie kowa pumulú aulke te lembaye? Paa naa lemba.

26 Ou „Isirele yamboma mulú Sainai moloringi kinie Pulu Yemone, ungu nirimu ungumuni ma lope lope tenjirimu, nakolo kinié yuni ungu te nimbe panjipelie nimbendo:

“Altopo walsikale kamu ‘lope lope tepili.’ nimbú akumu mamondo mindi naa nimbú.
‘Mamo kinie mulúmu kinie pea jimi jimi tepili.’ nimbú kinie temba.”.*

nirimu.

²⁷ Yuni “altopo walsikale kamu ‘tepili.’ nimbú.” nirimu akumu i sipe nimbé nirimu: ‘‘Mulúmu kinie mamo kinie mele terindumanga we lepa mindi pumbe melema we lepili, pora nimbé melema pora nipili.’ nimbe melema pali lope lope tenjimbe kinie we lepa mindi pumbe melema mindi lope lope naa teli we lemba.’ aku sipe Pulu Yemone nirimu.

²⁸⁻²⁹ Pe kinié ye nomi kingimuni nokolemo koleamo* jimi jimi tepe pora naa nimbé** koleana pulimolomonga „Pulu Yemo kinie, ‘Ange.’ niemili.

“Tepene melema nomba pora silimo mele.”

olionga “Pulu Yemo tepe mélemo molemo.” *** akumunge Pulu Yemo popo topo imbi ambolopo ola linjipu kapi nimulundu yuni kanopa peanga kanolemo uluma tepo pipili kolopo ‘Yu ye paa aili olandopa tondolo pulimu.’ nimbu yunge ungumu taka lepo pilipulie, kanopa keri kanolemo uluma naa tepo molamili.

13

¹ „Tenge kinie Pulu Yemone kanopa peanga kanomba ungu mare kamu niembo., Ene Kirasinge yamboma ‘Nanga angenupili’ ningu konopu anju yando monjiku molai. „Konopu monjikulie i siku teangi: „

² Kolea suluna „Kirasinge, yambo ponenge mare onge kinie munduku naa kelko enengaulkendo mengo pangí. Ou yambo marene aku teringi kinie ‘We yambo mare nokokomolo.’

konopu leringi nakolo mulu koleana angelloma nokoringi* kene 'aku siku teai'.

³ Kirasinge yambo ka ulkena pelemelema ene we molemele yambomane 'Olio ene kinie pea ka ulkena pelemelkanje 'Olionga yambomane olio ongo nokangi.' nimbu pilimelka.' ningu pilkulie kanu ka ulkena pelemele yamboma kondo kolko nokai. Enenga opa toumane enenga yambo mare teko kenjingí kinie ene we molemelemane 'Opa toumane olio aku siku teko kenjilimelka mele ene teko kenjikimili.' ningu pilku kondo kolko nokai.

⁴ Amboma ye puku yema ambo liku telemele mele 'akumu paa peanga' ningu pilku molangi. Ambo yema eneno teluna peangi. Ambo ye pulime kinie ye ambo lilime kinie wa ulu pulu keri telemelema Pulu Yemone apurupe mindili lipe simbe kene ambo yetolo eneno teluna peangi.

⁵⁻⁶ Kou monema kanoko yama naa mengo molai. Pulu Yemone nimbendo:

"Nane ene paa mundupu naa kelepo
anju paa naa pumbu.

'Ene eneno molangi naa nokombo.' paa naa
nimbú.".*

nirimu. Aku nirimumunge pilipulie

"Ailimu nanga lipe taponjilimu;
na mini wale naa mundumbu.

Yambo tene na kinie
nambolka ulu keri te manda tembaye?".**

nimbu manda tondolo mundupu pilimolo kene
mele nosilimelema 'Manda nosilimolo.' ningu
pilku molai.

⁷ Ene „Kirasinge yamboma,“ ene ou nokoringi tapu yemane ou pulu pulu Pulu Yemonga ungu ningu siringi yema pilku molai. Kanu yema molkolie koloringi mele pilkulie ‘Pulu Yemone lipé yando mundurumu ye nomi Kirasimu yu, sike. „Yuni sike olio lipé taponjilimo taponjimbe.“ ningu tondolo munduku pilku moloringi mele* pilkulie aku siku manda lelko teko molangi.

⁸ Yesusi Kirasi ou molorumu mele kinié kepe aku sipe we molemo, pe alieli alowa naa tepa aku sipe molopa mindi pumbe kanumu.*

⁹ Akumunge „enenga ou tapu yemane mane siringi mele munduku naa kelkolie ningimuni, ungu mane ouma pilku Pulu Yemo popo tolemele yemane, kolo toko ungu lupe lupe ningu mane silimelema naa piliengi! ‘Aku ungumane olio Kirasinge sike yamboma molomolo aulkemo ‘munduku keleangi.’ nimbé.’ ningu pilku aku unguma komu naa tenjiku molai. Pulu Yemone olio we kondo kolemo ulumuni olionga konopuma tepa tondolo mundunjilimo kinie papu. ‘Ye marene ungu mane sikulie, ‘Ene ‘Pulu Yemo kinie kapola kapola molamili.’ ningu langi i sipe i sipema nangi,’ nilimele ungu manema pilkulie langi ‘Nangi.’ nilimelema nongi liemo aku tenge ulumuni enenga konopuma tepa tondolo naa mundunjimbe. Aku ungu manema pilkulie aku langime nolemele yamboma aku langimene uluri naa telemo.*

¹⁰ Ou Pulu Yemone ‘na popo toko sele ulkena suku kongi melema kalai.’ nirimu mele pilkulie Pulu Yemo popo toko kongi melema kalko sil-

imele yambomane olio „Kirasinge yamboma, ne Pulu Yemo popo tolemolo mele tapu toko manda pea naa tengen.*

¹¹ „Ou sele ulkena teringi mele pilipelie aku sipe mele tembando, Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamone* ‘Pulu Yemone yambomanga ulu pulu kerime kanopa siye kolopili.’ nimbe kongi tengen mememo kolopa memba suluminia paa kake teline suku memba pupe ‘Pulu Yemo, sirimu, nakolo aku kongimu yambo molko peringi koleamo munduku kelko ulsu mengo puku ‘Tepene nopili.’ ningu kaloringi.

¹² Ou aku siku teringimunge Yesusi kepe ‘yunge mememone Pulu Yemone yamboma kanopa ‘kake telime’ nimbe kanopili.’ nimbe yambo molko peringi kolea ailimunge pala* ulsukundu mindili norumu.**

¹³ Akumunge Yesusi pala ulsukundu molemona lombili ulsu pupu ‘yu teko pipili konjiringi* mele olio kepe yu pea teko pipili konjengi tapu topo molamili.’ nimbu akuna pamili.**

¹⁴ Ya mana olionga kolea lepa mindi pumbé kolea te naa lemo, kolea te pe wendo ombámo* nokopo molemolo akumunge ‘Pulu Yemo popo toli ulu ouma mundupu kelepo ‘teko pipili konjíngi liemo uluri molo.’ nimbu Yesusi lombili pamili.†

¹⁵ ‘Yesusi ,olionga kolo wangopa kolonjirimu; yuni yuyu olionga Pulu Yemo popo tonjipe sirimu, kene’ pilipu, ‘Aku sipe terimumunge Pulu Yemo molemona manda pumulú.’ nimbu pilipulie ‘Pulu Yemo popo topo melte kalopo siemili.’ nimbu* Pulu Yemo alieli kapi nimbu

molamili. ‘Pulu Yemo paa aili olandopamo.’ nimbu yu popo tomolondo olionga keremane yu alieli kapi niemili.

¹⁶ ‘Pulu Yemo popo tamili.’ ningulie i siku mele teangila: ‘Yamboma tepo konjemili.’ ningu liku taponjiku, mele molo tomba yamboma enenga mele mare moke teko siengi. Pulu Yemo popo tongendo aku siku telemele uluma yuni kanopa peanga kanopa konopu silimo kene komu naa siku aku siku teko molai.

¹⁷ Enenga nokoli yemane* “Teai.” nilimele mele pilku liku teko taka lelko molayo. Kanu yemane ‘pe Pulu Yemo kongono telemolo mele nimbu simulú kinie “Teko konjiringi.” nipi-ili.’ ningu pilku ‘ene molko konjengi.’ ningu nokolemele. Akumunge enenga ningí unguma pilku liku, ‘Olio aku sipu kongono temolo kinie olionga nokoli yema konopu siku konopu umbuni naa pepili olio nokangi.’ ningu enene “Teai.” ningí mele teko molai. Enene enenga nokoli yemanga unguma pilku liku naa teko anju púngi liemo nokoli yema konopuna umbuni te pemba** aku ulumuni ene manda naa lipe taponjimbe kene aku teangi.

¹⁸ Pulu Yemone olio lipe taponjipili mawa tenjengi. Olio konopuni pilipulie ‘ulu te tepo kenjilimolo.’ nimbu naa pilipu, ‘Olio alieli sumbi sipu andamili.’ nimbu pilipu molemolomonga ‘enene aku siku Pulu Yemo olionga mawa tenjingí kinie pilimbe.‘

¹⁹ Ungu te pea ene tondolo mundupu mawa tekerola. Pulu Yemo kinie ungu ningulie na ene molemelena paa nondopo kelepo wambo kene

‘Pulu Yemone na lipe taponjipili.’ ningu mawa tenjengila.

²⁰⁻²¹ Kinié Pulu Yemo kinie enenga mawa tenjembo: ‘Konopu pe nipili taka lelko molangi.’ nilimo Pulu Yemone enene tengen kine kanopa peanga kanomba uluma manda tengen tondolo paa peangama sipili. Yu olionga Aili Yesusi kolorumu kinie Pulu Yemone yunge yamboma kinie unguconde nimbe panjipe mi lerimu ungumu yunge mememone ‘kamu pepa mindi pupili.’ nirimu kinie ‘kelepa ola molopili.’ nirimu Pulu Yemo. Yesusi Kirasini olio lipe taponjilimo kene Pulu Yemo yu kanopa peanga kanomba uluma Pulu Yemo yuni olio kinie tepili. Olionga Aili Yesusi yu kongi sipisipimenga tapu ye enge nilimu.* Yu alieli kapi nimbu imbi ambolopo ola linjemili. Aku sипу temolo kinie papu.

²² Angokeme, ‘nane ene i pepá topo sikiru akumu ungu wallo kolte mindi tokoro kene akuna sukundu ‘Teai.’ nikiru mele siye naa tepili mimi siku pilku molai.’ nimbu tondolo mundupu mawa tekero.

²³ Nane ‘ene piliengi!’ nimbu nikiru: Olionga angenu* Timoti kinié ka ulkena we naa pelemo, yu ulsu munduringi. Yu na moliona nondopa omu liemo olto pea ene molemelena ombolo.

²⁴ Ene nokolemele yema kinie Pulu Yemonga yamboma pali kinie “Manda molemeleye?” ninjengi. Kolea Italli yambo ya ‘molkorona oringi’ molemelemane ene Ipuru yambo Kirasinge molemelema “Manda molemeleye?” nikimilila.

²⁵ ‘Pulu Yemone,’ ene pali we kondo kolopa molopili molangi.

IPURU 13:25

lxxxiv

IPURU 13:25

„Aku pea nikiru.“

**PULU YEMONGA UNGU KONDEMO
The New Testament in the No Penge Dialect of the
Umbu-Ungu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umbu-Ungu No Penge
long Niugini**

copyright © 1995 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Umbu-Ungu No Penge (Umbu-Ungu)

Dialect: No Penge

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
d72fc3f0-db59-5dba-99c3-8bd2a84ed896